

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Katedra Sociologie

Bakalářská práce

Klára Kalinová

Případová studie sociálního projektu zaměřeného na migranty

Case Study of a Social Project Dealing with Refugees

Praha 2018

Vedoucí práce: Mgr. Zuzana Podaná, Ph.D.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze, dne 9. srpna 2018

[vlastnoruční podpis]

.....
Klára Kalinová

Poděkování:

Ráda bych poděkovala vedoucí bakalářské práce Mgr. Zuzaně Podané, Ph.D. za odborné vedení bakalářské práce, cenné rady, věcné připomínky a vstřícnost při konzultacích a vypracování této bakalářské práce.

Klíčová slova:

Migrace, sociální inkluze, sociální projekt

Key Words:

Migration, Social Inclusion, Social Project

Abstrakt:

Tato práce se zabývá integrací křesťanských uprchlíků, kteří byli pomocí Nadačního fondu generace 21 převezeni do České republiky, konkrétně do města Jihlavy. V teoretické části je práce zaměřena na problematiku migrace a integrace uprchlíků do české společnosti, především pak zkoumá legislativu České republiky pro tuto oblast. Dále se práce zaměřuje na migrační politiku na komunální úrovni. V práci jsou uvedeny konkrétní prostředky, za jejichž pomoci se Nadační fond generace 21 snaží zařadit křesťanské uprchlíky do společnosti. Ve druhé části práce jsou uvedeny rozhovory s organizátory tohoto projektu, důvody, proč je pomoc nabízena právě křesťanským uprchlíkům a dále pak konkrétní zkušenosti s adaptací uprchlíků v Jihlavě. Cílem práce je uvést ucelený pohled na adaptaci uprchlíků v menším městě, jakým Jihlava je, upozornit na případná úskalí a problémy, která tímto přesunem vznikají a zjistit, co konkrétně by bylo potřeba udělat jiným způsobem, aby byl integrační proces v tomto případě úspěšný.

Abstract:

In this thesis, I am focusing on the integration of Christian refugees who were transported to Jihlava in the Czech Republic thanks to the endowment fund G21. In the theoretical part of my theses, I am dealing with the issues related to migration and integration of refugees in the Czech society and I am focusing, in particular, on the Czech legislation dealing with this subject and on migration politics at the municipal level. Furthermore, I am dealing with particular resources used by the endowment fund 21 to integrate refugees into society. In the second part of my thesis, I included interview with the organizers of this project, reasons why the above mentioned refugees are provided with help and lastly real-life accounts related to the adaptation of refugees in Jihlava. The goal of this thesis is therefore to offer a comprehensive view of the matter of integration of refugees in a smaller city such as Jihlava and raise awareness of potential issues related to it and to find out what specifically would have to be done in another way so that the integration process is successful in this case.

OBSAH

1	ÚVOD	- 8 -
2	DEFINICE POJMŮ	- 9 -
2.1	MIGRACE, UPRCHLICTVÍ A AZYL	- 9 -
2.2	PRÁVNÍ RÁMEC PROBLEMATIKY MIGRACE A MENŠIN	- 11 -
2.3	PRŮBĚH ŘÍZENÍ O UDĚLENÍ MEZINÁRODNÍ OCHRANY	- 11 -
2.4	PRÁVA VYPLÝVAJÍCÍ ZE STATUSU UPRCHLÍKA	- 12 -
2.5	CIZINEC S UDĚLENOU DOPLŇKOVOU OCHRANOU	- 13 -
2.6	ÚČAST CIZINCŮ NA POLITICKÉM ŽIVOTĚ, POSTAVENÍ CIZINCŮ V ČESKÉM SOCIÁLNÍM SYSTÉMU.....	- 13 -
3	MIGRAČNÍ VÝVOJ V ČR	- 15 -
3.1	MIGRACE PO ROCE 1989.....	- 15 -
3.2	MIGRAČNÍ STRATEGIE ČESKÉ REPUBLIKY	- 16 -
4	INTEGRACE CIZINCŮ	- 17 -
4.1	INTEGRACE CIZINCŮ NA ÚZEMÍ ČESKÉ REPUBLIKY.....	- 19 -
4.2	VZTAH CIZINCŮ KE SPOLEČNOSTI V ČR – INTEGRAČNÍ BARIÉRY Z POHLEDU CIZINCŮ	- 21 -
4.3	INTEGRACE CIZINCŮ NA REGIONÁLNÍ ÚROVNI.....	- 22 -
5	PROJEKT NADAČNÍHO FONDU GENERACE 21	- 23 -
5.1	DŮVODY VZNIKU NADAČNÍHO FONDU	- 23 -
5.2	PLÁN NADAČNÍHO FONDU GENERACE 21	- 24 -
5.3	SCHVÁLENÍ PROJEKTU VLÁDOU ČR.....	- 25 -
5.4	JIHLAVSKÝ OKROUHLÍK A ZAČÁTEK INTEGRACE	- 26 -
5.5	OFICIÁLNÍ VYJÁDŘENÍ K PROBLÉMŮM PŘI INTEGRACI	- 27 -
6	PRAKTICKÁ ČÁST	- 28 -
6.1	FORMULACE PROBLÉMU	- 28 -
6.2	CÍLE VÝZKUMU	- 28 -

6.3	METODOLOGIE VÝZKUMU	- 28 -
6.3.1	<i>Metoda</i>	- 29 -
6.4	VÝBĚR PŘÍPADU	- 29 -
6.5	ZPŮSOB ZÍSKÁVÁNÍ INFORMACÍ	- 29 -
7	ANALÝZA DAT	- 29 -
7.1	CÍL Č. 1	- 29 -
7.2	CÍL Č. 2	- 32 -
7.2.1	<i>Kulturní předpoklady.....</i>	- 32 -
7.2.2	<i>Působení psychiky.....</i>	- 33 -
7.2.3	<i>Mediální vliv</i>	- 35 -
7.3	CÍL Č. 3	- 36 -
8	DISKUZE.....	- 37 -
9	ZÁVĚR	- 38 -
10	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ:	- 40 -
11	PŘÍLOHY	- 43 -
11.1	ROZHOVOR Č. 1	- 43 -
11.2	ROZHOVOR Č. 2	- 46 -
11.3	ROZHOVOR Č. 3	- 49 -
11.4	ROZHOVOR Č. 4	- 51 -
11.5	ROZHOVOR Č. 5	- 53 -
11.6	PŘÍLOHA Č. 6	- 55 -
11.7	PŘÍLOHA Č. 7	- 56 -

1 Úvod

Problém migrace je dnes jedním z nejvíce diskutovaných témat nejen v České republice, ale také v celé Evropě. Poslední roky jsou dokonce označovány jako období migrační krize. Česká republika však zatím žádným extrémním přírůstkem uprchlíků netrpí. V posledních letech se ale celková situace v Evropě v tomto ohledu, dle posledních údajů zveřejněných OSN, zhoršuje. Ve zprávě OSN se uvádí, že v současnosti je na světě největší počet nedobrovolně vysídlených osob od dob druhé světové války. Drtivá většina uprchlíků zůstává v rozvojových zemích. I přes tento fakt jsme v posledních letech svědky masivního nárůstu počtu lidí přicházejících do Evropy ať už v důsledku válečného stavu, pronásledování, nebo z důvodů ekonomických. Migrace však všeobecně vzbuzuje obavy a stala se tak velkým tématem společenské diskuze.

Nejdůležitější roli v tomto ohledu na našem území hraje především politika vládnoucích stran a to, jakým způsobem se shoduje s politikou celé Evropské unie. Česká republika je obecně považována spíše za zemi tranzitní, která slouží pro uprchlíky mířící převážně do Německa a jiných zemí EU pouze jako přestupní stanice. Nicméně je nutné se připravit na to, že i u nás hrozí nárůst počtu uprchlíků a žadatelů o azyl. Z toho důvodu je třeba zmapovat různé možnosti, díky nimž by se tento problém snáze zvládl.

Na případu projektu Nadačního fondu Generace 21, který se snaží o integraci iráckých křesťanských uprchlíků do české společnosti, můžeme vidět problémy, které během tohoto začleňování vznikají. Tyto snahy mohou být velkým přínosem pro budoucí pokusy tohoto rázu. Především je možné na tomto projektu vysledovat, jaký postup je vhodný a funkční, a čeho je naopak třeba se v budoucnu pro negativní reakce vyvarovat.

V teoretické části se práce zabývá především definicí základních pojmů, migračním vývojem v České republice a integračním plánem, který zde máme nastavený. Dále bude představen Nadační fond Generace 21 a jeho integrační plán na pomoc křesťanským uprchlíkům z Iráku a jejich integrační program.

V praktické části se práce zaměřuje na případovou studii zabývající se samotnou realizací projektu, který probíhal v krajském městě Jihlava na rekreační chatě Okrouhlík. V práci budou nastíněny hlavní problémy, které při začleňování uprchlíků do společnosti vznikaly, a pokusíme se najít způsoby, za jejichž použití by se dalo vzniklým problémům

předejít. Svou pozornost také zaměříme na smýšlení české společnosti ohledně případné integrace uprchlíků na území České republiky.

2 Definice pojmů

2.1 Migrace, uprchlictví a azyl

Pro účely této práce je velice důležité odlišit od sebe základní pojmy, kterých se tematika uprchlictví dotýká. Nejzákladnějším konceptem je samozřejmě migrace sama o sobě. Podle Ministerstva vnitra ČR je migrace přesun jednotlivců i skupin v prostoru, který je spolu s porodností a úmrtností klíčovým prvkem v procesu populačního vývoje a výrazně ovlivňuje společenské a kulturní změny obyvatel na všech úrovních. S ekonomickým rozvojem se intenzita migrace neustále zvyšuje. (MVČR) Můžeme tedy říci, že migrace je přesun obyvatelstva z jedné oblasti do druhé s cílem se v této nové oblasti usadit. Migraci lze také definovat z demografického hlediska. Jedná se o několik ukazatelů, které migraci popisují. Prvním je migrační saldo, které je též nazýváno čistou migrací. Tento ukazatel popisuje rozdíl počtu přistěhovalých (imigrantů) a vystěhovalých (emigrantů) v dané oblasti. Dle výsledku pak hovoříme v dané oblasti buď o migračním růstu, čili zisku, nebo o migračním úbytku, tedy ztrátě. Dále se uvádí migrační objem, což je součet celkového počtu přistěhovalých i vystěhovalých (Příručka demografické statistiky, stěhování). V rámci definování migrace se musíme také zaměřit na její různé typy. Rozlišujeme migraci vnitřní a vnější. Zde se jedná o migraci, která je buď v rámci územní jednotky, tedy státu. V tomto případě se jedná o migraci vnitřní a na druhé straně pak o zahraniční migraci, kterou označujeme pojmem vnější. Pro účely této práce je též vhodné definovat migraci dobrovolnou a vynucenou. Jako dobrovolnou můžeme označit migraci za účelem studia, sjednocení rodiny, zaměstnání či z jiných důvodů osobního charakteru. Vynucená migrace je vyjádřením snahy vyhnout se pronásledování, represi, ozbrojeným konfliktům, přírodním či jiným katastrofám, nebo jiným situacím, jež představují ohrožení života, svobody a živobytí jednotlivce (Drbohlav, 1995).

Pojem uprchlík definuje Úmluva o právním postavení uprchlíků. Dle této úmluvy je tedy uprchlíkem osoba, která se nachází mimo svou vlast a má oprávněné obavy před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních, nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám, nebo i zastávání určitých politických názorů a je neschopna přijmout, nebo vzhledem k výše uvedeným obavám odmítá ochranu své

vlasti. Totéž platí pro osobu bez státní příslušnosti nacházející se mimo zemi svého dosavadního pobytu následkem výše zmíněných událostí, která se tam vzhledem k výše uvedeným obavám nechce nebo nemůže vrátit. V této úmluvě jsou také uvedeny všeobecné závazky, kterými uprchlík stvrzuje povinnosti vůči zemi, ve které se nachází, což v zásadě znamená, že se musí podrobit zákonům a nařízením, jakož i předpisům týkajícím se udržování veřejného pořádku dané země. Úmluva celkově upravuje právní postavení uprchlíků, to, jakou by měli dostat podporu od země, kde hostují, se zaměřením na sociální a další stránky pomoci. Hlavním bodem úmluvy je fakt, že uprchlíci nesmějí být navraceni do země, kde jim hrozí pronásledování (Úmluva o právním postavení uprchlíků).

Dalším důležitým pojmem je azyl. Podle definice Ministerstva vnitra ČR je azyl ochranný pobyt, který stát poskytuje státnímu příslušníku třetí země nebo osobě bez státní příslušnosti v souvislosti s jejím pronásledováním zpravidla z důvodů politických. V České republice jsou důvody udělení azylu specifikovány v zákoně o azylu.

„V souladu s mezinárodně-právními a unijními závazky (Úmluva OSN o právním postavení uprchlíků) se členské státy Evropské unie musí zabývat žádostí o azyl kteréhokoliv cizince, který o ochranu požádá. Česká republika si tak, stejně jako kterýkoliv jiný stát Evropské unie, nemůže vybírat osoby, jejichž žádosti bude posuzovat. Možnost požádat o mezinárodní ochranu (azyl) tak musí být zaručena všem cizincům.“ (Ministerstvo Vnitra ČR, 2015)

Jakým způsobem se ale od sebe pojem azyl a uprchlictví liší? Oba tyto pojmy jsou si svým účelem velmi blízké, neboť plní humánní cíle. Institut uprchlíka je však výlučně smluvní povahy, jedná se o novodobou instituci, k níž se určitý stát smluvně zaváže, tedy slíbí, že bude uprchlíky přijímat. Naopak azyl je velmi stará instituce, kterou uplatňují všechny státy jako atribut výkonu veřejné moci. V České republice je vyjádřen v Listině základních práv a svobod (Šturma, Hanousková, 2013). Další rozdíl můžeme najít v délce trvání statusu obou pojmů. Status uprchlíka trvá většinou relativně krátkou dobu, a to právě tak dlouho, dokud trvá důvodná obava z pronásledování. Naproti tomu status azylanta je celkem trvalý. Nakonec k pojmovým aspektům rozdílů mezi uprchlictvím a azylem: *„Případné přiznání azylu je výlučně vnitřní věcí udělujícího státu, odtud pak též kvalifikování za vnitrostátní azyl či vnitrostátně normovaný azyl. To na rozdíl od uprchlictví, jež je mezinárodní smluvní záležitostí.“* (Šturma, Hanousková, 2013)

2.2 Právní rámec problematiky migrace a menšin

Určujícím faktorem pro pochopení právní problematiky migrace je státní občanství, které určuje základní vztah mezi osobou a Českou republikou. Jedná se o souhrn různých práv a povinností, kdy jde například o právo volit a být volen, nebo o brannou povinnost. Nejdůležitější věcí co se státního občanství týče je však především fakt, že jako občan daného státu nesmí být jedinec nucen v tomto případě konkrétně Českou republiku opustit. Tuto jistotu ovšem nemá žádný cizinec, tedy osoba bez českého státního občanství. Vstup a pobyt cizinců na území ČR je samozřejmě regulován a to tak, že někteří cizinci mají vízovou povinnost, dále je pak požadováno prokázat dostatek finančních prostředků zejména pro cizince, kteří zamýšlejí v Česku zůstat delší dobu (Šišková, 2001).

Zisk státního občanství bývá završením integračního procesu. *„Z hlediska problematiky migrace a integrace je však zásadní studovat podmínky, za kterých mohou české občanství nabývat cizinci/migranti. V první řadě je potřeba připomenout, že české občanství je tradičně založeno na principu jus sanguinis, tzn. že občanství je vázáno na společnou pokrevní linii. Nicméně tento princip není aplikován ve své striktní podobě a i migranti mohou nabývat českého občanství především „udělením“ tzv. naturalizací.“* (Drbohlav, 2010) Pokud se tedy jedná o tento způsob nabytí občanství, existuje zde pro žadatele celá řada podmínek. Tito žadatelé musí pobývat v Česku minimálně pět let na základě povolení k trvalému pobytu a v této době „obvykle“ pobývat v zemi, v jistých případech musí žadatelé prokázat, že se vzdali svého původního občanství (neplatí pro žadatele o azyl). Dále musí žadatelé prokázat trestní bezúhonnost, či dokázat, že splňují podmínky vztahující se ke zdravotnímu pojištění, sociálnímu zabezpečení, daním, znalosti českého jazyka atd.. České občanství již po jeho získání nemůže být státem odejmuto (Drbohlav, 2010).

2.3 Průběh řízení o udělení mezinárodní ochrany

Žadatel o mezinárodní ochranu je osoba, která požádala Českou republiku o ochranu z důvodů, které byly již dříve uvedeny. Správní řízení o udělení mezinárodní ochrany provádí Ministerstvo vnitra České republiky. *„Zahájení řízení je vázáno na prohlášení cizince, ze kterého je zřejmý úmysl požádat o udělení mezinárodní ochrany. Cizinec má povinnost dostavit se do 24 hodin od prohlášení kromě výjimečných případů do přijímacího střediska, kde podá žádost o mezinárodní ochranu a kde cizinecká policie provede identifikační úkony. Cizinec má povinnost odevzdat svůj cestovní doklad, strpět*

sejmutí otisků prstů a pořízení obrazového záznamu. V přijímacím středisku proběhne též zdravotní prohlídka cizince.“ (MVČR)

V žádosti o mezinárodní ochranu jsou poté především zjišťovány důvody odchodu cizince ze země. Poté je žadatel přemístěn do pobytového střediska, kde vyčká na rozhodnutí v prvním stupni a které po dobu trvání řízení nesmí opustit. V této době je s žadatelem dále proveden pohovor, který se snaží blíže objasnit důvody, jež ho vedly k opuštění jeho země a které byly uvedeny v žádosti o mezinárodní ochranu. Rozhodnutí v této věci vydá Ministerstvo vnitra do devadesáti dnů ode dne zahájení řízení. Tuto lhůtu lze přiměřeně prodloužit v případě, že není možné v dané věci adekvátně rozhodnout. Rozhodnutí poté nabývá právní moci dnem doručení žadateli. (MVČR)

Řízení o udělení mezinárodní ochrany může skončit buď udělením mezinárodní ochrany, neudělením mezinárodní ochrany, zamítnutím žádosti, nebo zastavením řízení bez věcného rozhodnutí. Kromě udělení mezinárodní ochrany následuje ve všech ostatních případech ukončení řízení a opuštění území ČR. Proti tomuto rozhodnutí MV ČR je možné podat žalobu k soudu (Tollarová, Hradečná, Špírková, 2013). Řízení o udělení mezinárodní ochrany může ve výsledku trvat různě dlouhou dobu, v některých případech i několik let. Toto čekání je pro žadatele samozřejmě velice únavné a stresující. V prvním roce řízení nesmějí žadatelé pracovat, takže je jim znemožněno vydělávat si na živobytí, čímž jsou v podstatě nuceni k životu v pobytovém středisku tzv. uprchlickém táboře. Zde je pro uprchlíky zajištěn základní životní standard, jako je bydlení, strava a zdravotní péče, dále pak poradenství, a to zejména ze strany nevládních organizací. Někdy je tato pomoc doplněna i o nabídku volnočasových aktivit (Tollarová, Hradečná, Špírková, 2013). Pro uprchlíky, kteří přijeli do Jihlavy, se všechny tyto procedury konaly v pobytovém středisku Okrouhlík nedaleko od Jihlavy, kde jim byla zajištěna lékařská péče, právní pomoc, zázemí a dále pak intenzivní kurzy češtiny. V plánu projektu stálo, že po této poskytnuté péči by tito uprchlíci měli být schopni se během jednoho roku začlenit do normálního života a stát se fungujícím článkem společnosti.

2.4 Práva vyplývající ze statusu uprchlíka

Úmluva (1951) zakotvila výčet práv a výhod jednotlivce, který používá status uprchlíka. U práv uprchlíků jde především o to rozlišit, jaký režim zacházení v porovnání s rozsahem práv poskytovaných vlastním příslušníkům a cizincům jsou státy na základě *Úmluvy* povinny uprchlíkům zabezpečit. Zaprvé se jedná o ta práva, kde se smluvní strany

zavázaly na uprchlíky aplikovat národní režim: „*Patří sem svoboda náboženského vyznání (čl. 4), ochrana práv z literární, umělecké a vědecké činnosti i průmyslových práv (čl. 14), právo na základní školní vzdělání (čl. 22 odst. 1), veřejná podpora (čl. 23), výhody z pracovního zákonodárství a sociálního zabezpečení (čl. 24) a stejné fiskální zatížení jako u občanů (čl. 29). Kromě toho má podle článku 16 uprchlík volný přístup k soudům na území všech smluvních států*“ (Šturma, Hanousková, 2013). Pak následuje právo shromažďovací (čl.15) a právo na zaměstnání (čl. 17). Na dalším místě následují práva, pro jejichž uplatnění poskytnou smluvní státy uprchlíkům co možná nejlepší zacházení, avšak ne horší, než mají cizinci na jejich území. Jedná se o práva na movitý a nemovitý majetek (čl. 13), právo na samostatné podnikání (čl. 18), výkon svobodného povolání (čl. 19), ubytování (čl. 21), vyšší vzdělání (čl. 22 odst. 2) a svobodu pohybu (čl. 26). Dále se jedná o práva, která uprchlík nabyt dříve, a vztahují se k jeho osobnímu statusu, zejména pak nabyté manželství. Tato práva jsou každým smluvním státem respektována za předpokladu, že odpovídají formalitám požadovaným právním řádem daného státu, a to i v případě, že dotyčný nebyl uznán uprchlíkem. Každý uprchlík má samozřejmě i povinnosti, které zahrnují především závazek podřídit se zákonům a nařízením země, kde se nalézá, a také podřídit se opatřením k udržení veřejného pořádku (Šturma, Hanousková, 2013).

2.5 Cizinec s udělenou doplňkovou ochranou

Udělení doplňkové ochrany opravňuje cizince zpravidla k pobytu na území ČR nejméně na jeden rok. Tato ochrana je vždy před uplynutím doby její platnosti přezkoumávána, a pokud přetrvávají důvody k jejímu udělení, pak může být i opakovaně prodloužena. Držitel této doplňkové ochrany má povinnost oznámit Ministerstvu vnitra ČR jakékoli změny a skutečnosti, které se týkají zachování ochrany. Z hlediska zdravotní péče je osoba, které je udělena doplňková ochrana, považována za osobu s trvalým pobytem na území České republiky. V případě integračního programu ČR zde existují od statusu uprchlíka určité výjimky. Cizinci s udělenou ochranou jsou nabízeny jazykové kurzy, není mu však nabídnuto bydlení (Šturma, Hanousková, 2013).

2.6 Účast cizinců na politickém životě, postavení cizinců v českém sociálním systému

V Česku se mohou cizinci účastnit politického života pouze velmi omezeně. Zákonná úprava jim neumožňuje členství v politických stranách, ani právo volit do

parlamentu nebo se účastnit krajských voleb. Občané Evropské unie s trvalým pobytem na jejím území mají možnost volit v komunálních volbách a do Evropského parlamentu.

Teoreticky mohou v určitých případech volit i státní příslušníci třetích zemí, jedná se ale pouze o variantu, kdy byla podepsána smlouva mezi Českem a dotyčným státem, která by upravovala tuto oblast (Drbohlav, 2010).

„O politické participaci cizinců, zejména pokud jde o možnosti přiznání volebního práva na místní úrovni cizincům ze třetích zemí s povolením k trvalému pobytu v České republice, probíhá na všech úrovních intenzivní diskuse. Vláda o této problematice jednala opakovaně, avšak návrh na přiznání volebního práva cizincům ze třetích zemí neakceptovala. Vláda vyslovila v roce 2015 souhlas s ratifikací Úmluvy o účasti cizinců na veřejném životě na místní úrovni Rady Evropy v rozsahu její kapitoly A (svoboda projevu, shromažďování a sdružování), avšak s výhradou kapitol B a C Úmluvy.“ (Strategie migrační politiky ČR, MVČR)

V oblasti sociálního pojištění panuje především pro cizince ze třetích zemí výrazné omezení. Za předpokladu, že cizinec odvádí důchodové pojištění po zákonem stanovenou dobu (nyní 35 let) a dosáhne důchodového věku, pak má právo na vyplácení starobního důchodu. Problém nastává ve chvíli, kdy cizinec strávil část svého pracovního života jinde než v Česku. Pokud Česká republika nemá s daným státem podepsanou bilaterální dohodu o sociálním zabezpečení, pak se doba odpracovaná v tomto státě nezapočítává do nároku na důchod v Česku. V současné době má Česká republika podepsanou tuto bilaterální smlouvu s 15 třetími zeměmi jako jsou například Ukrajina, Makedonie či USA. S mnoha významnými zdrojovými zeměmi migrace však tato dohoda stále sjednána není, což výrazně znevýhodňuje obě strany z hlediska důchodového pojištění. Zde se jedná například o Vietnam, Mongolsko či Moldavsko (Drbohlav, 2010).

Dalším výrazným tématem v oblasti sociálního zabezpečení cizinců je i zdravotní pojištění. Jedná se zejména o ty, kteří nespádají do veřejného zdravotního pojištění a jsou tudíž povinni zřídit si komerční zdravotní pojištění. Toto téma je již řadu let vládou diskutováno, bohužel však doposud nebylo dosaženo žádné výrazné změny. V současné době probíhá rozsáhlá kampaň, především ze strany nestátních neziskových organizací, které usilují o to, aby byli všichni cizinci dlouhodobě pobývajících v České republice zařazeni do veřejného zdravotního pojištění. O této možnosti vláda zatím pouze jedná (Strategie migrační politiky ČR, Ministerstvo Vnitřní záležitostí ČR, 2015).

3 Migrační vývoj v ČR

Území dnešní České republiky patřilo od poloviny 19. století až do 90. let 20. století k vystěhovaleckým krajům. Výjimku tvoří pouze dvě návratové vlny po skončení světových válek v letech 1918 – 1920 a 1945 – 1949. V Česku byla spíše než imigrace problémem hospodářsky podmíněná emigrace. Povaha emigrace se poté proměnila až v posledních dvou třetinách 20. století. Objevil se především jeden specifický typ emigrace, kterým byl politický exil, a to především kvůli událostem v Mnichově v září 1938, nacistické okupaci v březnu 1939, komunistickému převratu v únoru 1948 a sovětské okupaci v srpnu 1968. Co se týče doby sovětského socialismu v letech 1948 až 1989, zde se prakticky nesetkáváme se spontánními imigračními tlaky. V roce 1989 se tedy příchod a postupné zabydlování lidí v Česku stává novým a doposud neznámým fenoménem. Otázka migrace je dále zvýrazněna postupným směřováním, a nakonec začleněním České republiky do Evropské unie, kdy na jedné straně členství České republiky zvyšuje přitažlivost naší země jako cílové imigrační destinace, na straně druhé EU formuje společné rámce migračních politik a tím spoluurčuje klíčová témata české přistěhovalecké agendy (Barša, Baršová, 2005).

3.1 Migrace po roce 1989

Rok 1989 a změny v devadesátých letech znamenaly velice zásadní přelom v problematice migrace, což se v případě České republiky týkalo převážně právních aspektů. Porevoluční vývoj migrace do ČR prošel několika fázemi. Díky uvolnění zákonů omezujících pohyb přes hranice začal na počátku devadesátých let počet migrantů stoupat. Česká republika se stala, na rozdíl od dosavadního vývoje, zemí imigrační (počet příchozích je vyšší než počet vystěhovalých). V letech 1990 až 1996 panoval převážně přístup, který se snažil migraci pouze evidovat, aniž by se pokoušel jí nějak potlačovat či příliš usměrňovat. Cizinci mohli přijet do ČR jako turisté a teprve poté mohli hledat zaměstnání a požádat o povolení k pobytu, v této době bylo velmi obtížné získat povolení k trvalému pobytu, či dokonce občanství. V druhé polovině devadesátých let začala být patrná tendence přistěhovalectví regulovat (Scheu, 2011).

V roce 2000 vstoupil v platnost nový zákon o pobytu cizinců na území ČR, na jehož základě se podmínky pro vstup a pobyt cizinců na naše území podstatně zpřísnily. Po zmírnění tohoto zákona začal počet migrantů opět narůstat (Tollarová, Hradečná, Špirková, 2013). Vedle migrantů, kteří přicházejí do ČR dobrovolně, je zde pak také skupina

migrantů, kteří přišli nuceně, což jsou, jak bylo již výše zmíněno, uprchlíci. Pobyt těchto uprchlíků pak upravuje zákon o azylu. V devadesátých letech byla Česká republika pro většinu uprchlíků spíše tranzitní zemí, kterou pouze přecházeli cestou do Německa a západní Evropy. Postupně se však tato situace začala měnit a ČR začala být považována za novou stabilní demokracii a pro mnoho uprchlíků i za nové útočiště. Dle statistiky ČSÚ počet cizinců na území České republiky od roku 2000 stoupá. V tomto roce bylo dle údajů cizinecké policie MV ČR na našem území cca 201 000 cizinců s trvalým nebo dlouhodobým pobytem. Tento počet stoupl až do roku 2015, kdy ve stejné kategorii bylo zaznamenáno již přes 465 000 cizinců.

3.2 Migrační strategie České republiky

Současnou strategii České republiky v oblasti migrační politiky uvádí Ministerstvo vnitra ČR především v publikaci *Strategie migrační politiky České republiky* vydané v roce 2015, která si klade za cíl objasnit priority ČR v oblasti migrace a migrační politiky.

Hlavní cíle a zásady pro ČR jsou tedy následující: zajistit občanům v rámci své migrační politiky klidné soužití s cizinci a díky účinné integraci zabránit negativním sociálním jevům, zajistit bezpečnost občanů a efektivní vynucování práva v oblasti nelegální migrace, návratové politiky a organizovaného zločinu spojeného s převaděčstvím a obchodováním s lidmi, zajistit flexibilní kapacity systému spojené s azylem, posílit aktivity s cílem pomoci uprchlíkům, včetně podpory zemí při zvládnání migračních krizí, prosazovat udržení volného pohybu v rámci Evropské unie a Schengenského prostoru, podporovat legální migraci a dostát mezinárodním a evropským závazkům v oblasti migrace, včetně aktivního zapojení ČR do celoevropských debat a hledání společných řešení (Strategie migrační politiky České republiky, MVČR, 2015).

Koordinací provádění migrační strategie ČR dle výše uvedených zásad je pověřen Koordinační orgán pro řízení ochrany státních hranic a migraci. Jak bylo zmíněno již dříve, právní rámec migrační politiky ČR velice úzce souvisí se společnými právními nástroji Evropské unie. Nejvíce regulovány společnou politikou EU jsou mezinárodní ochrana, ochrana vnější hranice Evropské unie a oblast návratů včetně vyhošťování neoprávněně pobývajících cizinců.

Východiska ČR i EU pro regulaci migrační politiky tedy především jsou: „1.) přijímat legální migranty a usnadnit vstupní procesy se zřetelem na potřebu zachování konkurenceschopnosti v globálním ekonomickém prostředí; 2.) migrantům, kteří vědomě nezvolí legální cestu do Evropské unie, nebo jsou k tomuto donuceni vnějšími okolnostmi,

zajistit přístup k mezinárodní ochraně nebo návrat do země původu za současného dodržování principu non-refoulement; 3.) zajistit takovou míru integrace cizinců trvale pobývajících na území České republiky, která zamezí bezpečnostním rizikům a negativním společenským jevům a povede k soudržnosti společnosti a ochraně práv jejích členů a 4.) aktivně provádět vnější dimenzi migračních politik, včetně pomoci uprchlíkům a podpory bezpečnostní stabilizace a sociálně-ekonomického rozvoje zdrojových a tranzitních zemí migrace.“ (Strategie migrační politiky České republiky, MVČR, 2015) Tato pravidla mohou však fungovat pouze za předpokladu, že jsou striktně dodržována všemi partnery. Pokud by se tak nestalo, mohlo by to vést k výrazné destabilizaci společného systému a také k ohrožení pilířů evropské integrace včetně volného pohybu osob.

4 Integrace cizinců

„Podle aktualizované koncepce integrace je integrace v Česku definována jako obousměrný proces sjednocení místního obyvatelstva a migrantů do jedné společnosti. Integračního procesu se tak účastní obě strany. Výsledky tohoto procesu tedy můžeme chápat jako takový stupeň začlenění migrantů do společensko-ekonomického, právního, politického, kulturního a geografického systému většinové společnosti, kdy migranti zastávají ve společnosti podobné postavení jako členové majoritní populace.“ (Drbohlav, 2010)

Důležitou otázkou v oblasti integrace, je především ta, kam se mohou migranti začlenit. Předpokládá se tedy, že existuje určitá společenská jednotka, či společenský systém.

Koncept integrace je úzce spojen s termínem sociální koheze, který odkazuje k ideálům společenské harmonie a bezkonfliktního soužití v demokratické společnosti.

Integrovaná společnost, to je neustálý střet různých výkladů o tom, komu vlastně má a komu nemá být dovoleno stát se legitimním členem určité společnosti, za čímž stojí především soupeření mocenských sil. Každá společnost je svým způsobem unikátní, ať už se jedná o etnické, třídní, genderové, náboženské nebo sociální rozdíly. Nelze tedy vytvořit žádný univerzální návod pro integraci.

V 17. století byla britskými mysliteli vypracována teorie společenské smlouvy, ze které můžeme vycházet při snaze definovat vztahy mezi domácí společností a přistěhovalcem. Společnost vzniká dle Thomase Hobbesa vzájemnou dohodou mezi svobodnými jednotlivci, kteří se vzdají části svých práv, aby si zajistili bezpečí.

Specifičtější pohledem tedy můžeme říci, že se jedná o slib dodržovat určitá pravidla, za což je člověk odměněn spokojeným životem v rámci dané obce. Tato smlouva se přenáší na další generace skrz pokrevní linii. Pokud se chce někdo do této společnosti začlenit, měl by se naučit jazyk a také přijmout daná pravidla. Jedná se především o pravidla, která řídí celospolečenské instituce s jádrem v institucích politických. V 90. letech 20. století se myšlenka této smlouvy převedla v Evropských zemích do hmatatelnější podoby tím, že byla zavedena povinná účast cizinců na integračních programech (Barša, Baršová, 2005).

Průběh integrace cizinců poté probíhá následovně: Nizozemí, Dánsko, Rakousko, Německo, Velká Británie a Francie usnadňují integraci efektivní nabídkou pomoci, organizací jazykových a integračních kurzů či dalšími opatřeními, například vydáním integračních příruček. Přijetím této integrační nabídky vstupuje přistěhovalec s hostitelskou společností do „smluvního vztahu“, v němž se zavazuje nejen usilovat o zvládnutí jejího jazyka a poznání její historie, práva a kultury, ale také o osvojení jejích základních hodnot. Kdo není schopen či ochoten se takto kulturně a hodnotově přizpůsobit, nemůže počítat s trvalým přijetím (Barša, Baršová, 2005).

Existuje však mnoho faktorů, které ono přijetí znesnadňují. Jedná se především o předsudky a kulturní bariéry.

Vlivem mezinárodní migrace se zvyšuje napětí mezi univerzalismem a partikularismem, vzniká velké množství lidí, kteří mají jen velmi omezený přístup k občanským právům. Vytváří se nerovnosti založené na typu pobytového/imigračního statusu. Z hlediska kulturního charakteru národní společnosti jsou migranti vnímáni jako ti druzí, narušitelé domnělé kulturní jednoty (Scheu, 2011). Z toho vyplývá, že migranti poté mohou být vnímáni jako určitý rozkladný prvek, který může například bránit v rozvoji společnosti a zpochybňovat její politickou suverenitu či kulturní, sociální nebo teritoriální zakotvení.

Samotné dělení členů společnosti na její legitimní členy a cizince, které probíhá v každé územní jednotce, může narušovat integraci. Už jen užívaná označení mohou v očích většinové společnosti znemožnit vnímání cizinců jako nedílné součásti společnosti.

Jedná se tedy o určitou formu administrativní kategorie, která vymezuje migranta v opozici k tzv. domácí společnosti a předpokládá především kulturní odlišnosti. Migranti jsou poté vnímáni především jako příslušníci určité etnonacionální skupiny a na tomto základě jsou jim připisovány určité vlastnosti a formovány očekávání, která jsou právě s touto konkrétní skupinou spojena (Scheu, 2011).

Integrace jako taková samozřejmě probíhá v několika různých sférách. Drbohlav rozděluje tyto sféry následovně: Strukturální integrace, někdy je dále dělena na socioekonomickou a právněpolitickou sféru, popisuje nabývání práv a postavení v hlavních institucích přijímacího státu. Následuje kulturní sféra integrace, která zahrnuje procesy, které směřují ke kulturním a behaviorálním změnám a také změnám postojů jedince. Dále se jedná o sociální sféru integračního procesu, kterou lze popsat jako oblast začleňování do privátních sfér přijímající společnosti, čímž se rozumí partnerské vztahy, přátelské vazby či členství v různých klubech a organizacích. Poslední sférou integrace je identifikační sféra, která zahrnuje subjektivní pocity sounáležitosti a identifikace s přijímací společností, a tudíž je obtížně měřitelná (Drbohlav, 2010). Z druhé strany je zajímavé zaměřit se na určitý vnější pohled, který by nabízel naopak postoje přijímací společnosti.

4.1 Integrace cizinců na území České republiky

Důležitým faktem je, že na území Evropské unie v poslední době celkově stoupá počet žadatelů o azyl, tedy o mezinárodní ochranu. „*Na území Evropské unie bylo v roce 2014 registrováno na 650 tisíc žádostí o mezinárodní ochranu (azyl), což představuje historické maximum. Situace v České republice je však v porovnání s některými okolními státy (Německo, Rakousko, Maďarsko) klidnější – v roce 2014 požádalo v České republice o azyl 1156 osob (707 osob v roce 2013) – převážně pak občané Ukrajiny a Sýrie.*“ (Strategie migrační politiky ČR, MVČR, 2015)

Z důvodu zvyšujícího se počtu cizinců je tedy bezesporu nutné neustále zdokonalovat integrační politiku České republiky.

Účinná integrace cizinců je zásadním nástrojem pro vykonávání migrační politiky. Jedná se o obousměrný proces, do něhož se zapojují jak cizinci, tak i majoritní společnost. Základy integrační politiky v České republice jsou monitoring a projekty na národní i regionální úrovni.

Česká republika disponuje regionálními integračními centry pro cizince, dále je velmi vítaná pomoc nevládních neziskových organizací. Integrační politiky jednotlivých států Unie nejsou významněji společně regulovány, v tomto ohledu si tedy každý stát určuje své postupy sám.

Hlavními prioritami integrace u nás jsou především: „*podpora začleňování (informování, poradenství, asistence při hledání zaměstnání, kurzy, atd.) a předcházení negativním sociálním jevům, včetně sociálního vyloučení a trestné činnosti cizinců. Důležitá je také podpora orgánů státu a vzdělávacích institucí v oblasti překonávání*

jazykových překážek a zvyšování otevřenosti cizojazyčných komunit.“ (Strategie migrační politiky České republiky, MVČR, 2015)

V souvislosti se zvyšujícím se napětím v otázkách migrace a integrace cizinců je velmi důležité zaměřit se také na rozvoj informovanosti veřejnosti a prostor pro veřejné diskuze. Především média hrají v této oblasti obrovskou roli a je zásadní, jakým způsobem je veřejnost o těchto otázkách informována prostřednictvím masových médií.

Obrovský vliv médií na vnímání uprchlíků se ukázal i v případě projektu v Jihlavě. Uprchlíkům byly nabídnuty městské byty, které dle televize jeden ze zástupců azylantů označil jako „přemalovanou maštal“. Toto tvrzení bylo ovšem vytržené z kontextu a televize poté odmítla uveřejnit plnou verzi. Tato reportáž zapříčinila velkou vlnu nenávistných komentářů na internetu, které tvrdily, že jsou uprchlíci nevděční a neměli by v Jihlavě dále zůstat.

Ministerstvo vnitra České republiky zpracovalo analýzu aktuální situace v oblasti integrace cizinců v ČR do roku 2015. Ke zpracování této analýzy byla použita data z Cizineckého informačního systému Služby cizinecké policie, dále Českého statistického úřadu, údaje MPSV týkající se situace v oblasti trhu práce (včetně kvalifikovaných odhadů MPSV týkajících se této situace za roky 2014 a 2015) a údaje získané z projektu realizovaného VÚPSV, jehož výstupem je Soustava kvantitativních ukazatelů monitorujících integraci cizinců z třetích zemí. Analýza se vztahuje na cílovou skupinu občanů třetích zemí, kteří pobývají legálně na území České republiky a to na základě povolení k trvalému pobytu nebo díky vízu k pobytu nad 90 dnů, povolení k dlouhodobému pobytu a povolení k přechodnému pobytu. Tato analýza ukázala, že cílová skupina integrace cizinců čítá k 31. červenci 2015 celkem 266 855 státních příslušníků třetích zemí, což je 58,2% z celkového počtu 458 710 cizinců, kteří pobývají na území ČR. Podíl těchto cizinců na celkovém obyvatelstvu ČR je 2,5 %. Počty legálně žijících cizinců na našem území celkově konstantně stoupají od roku 2004, jediný mírný pokles o 0,2 % byl zaznamenán v roce 2009 a je připisován vlivům hospodářské krize. Trendem poslední doby je také nárůst počtu občanů EU v poměru k cizincům ze třetích zemí žijících na našem území (Aktualizovaná „Koncepce integrace cizinců – Ve vzájemném respektu, MVČR, 2016).

Početně nejvýznamnější skupiny cizinců se konstantně nemění. V roce 2015 se jednalo především o příslušníky třetích zemí, kterými jsou Ukrajina ((104 558), Vietnam (56 665) a Rusko (34 787). Tyto tři státní příslušnosti tvoří téměř 3/4 osob, které jsou

cílovou skupinou integrace. S výraznějším odstupem následují občané USA (6292), Mongolska (5813), Číny (5655), Kazachstánu (5146), Moldavska (5039), Běloruska (4765) a Srbska (2652). Cizinci ze třetích zemí pobývají na našem území většinou trvale (68,5 %). Tento trend se za poslední léta zvyšuje a nyní přesahuje podíl trvale žijících cizinců v ČR k přechodně pobývajícím cizincům už více než dvojnásobně. Největší zájem o trvalé usídlení v ČR projevují cizinci z Mongolska (82,9 %) a Vietnamu (81,7%), (Aktualizovaná „Koncepte integrace cizinců – Ve vzájemném respektu, MVČR, 2016).

4.2 Vztah cizinců ke společnosti v ČR – integrační bariéry z pohledu cizinců

Za jednu z hlavních bariér integrace cizinců do české společnosti je vnímána především kulturní odlišnost. Cizinci žijící v ČR si zde cení především svobodu společnosti, bezpečnost této země nebo například péči o životní prostředí. Naopak je z jejich strany věnována menší pozornost české kultuře zahrnující například zvyky, literaturu, či kino nebo divadlo. Problém tkví ve velké míře v jazykové bariéře, kterou považuje za zásadní 59 % cizinců s přechodným pobytem, ale také 48 % cizinců s pobytem trvalým. Další zábranou v integračním procesu je pro cizince pocit nesounáležitosti, který plyne z odměřenosti majority vůči nim. Každopádně cizinci hodnotí současný stav společnosti v České republice pozitivněji než současný stav v zemi jejich původu (Aktualizovaná „Koncepte integrace cizinců – Ve vzájemném respektu, MVČR, 2016).

Téměř pětina cizinců (18 %) uvádí, že nemá žádný problém se začleňováním do české společnosti, naopak neochotu k začlenění se do majoritní společnosti uvedlo 8 % cizinců. Hodnoty, které cizinci uvedli jako nejdůležitější v procesu začleňování, byly rodina a práce v České republice. Následoval majetek a celkově hodnoty zajišťující ekonomickou spojenost rodiny či jednotlivce ve společnosti. *„Byly identifikovány oblasti se sníženou orientací cizinců, mezi něž patří nárok na sociální dávky, školství, nárok na podporu v nezaměstnanosti a další vzdělávání dospělých. Pozitivní postoje cizinců vůči členům majority posilovalo zejména prohlubování vzájemné interakce, zkušenosti s českým prostředím a nekumulování negativních zkušeností s majoritou.“* (Aktualizovaná „Koncepte integrace cizinců – Ve vzájemném respektu, MVČR, 2016)

Problém vyvstává v oblasti dobrovolnosti k participaci na integračních programech. Doposud je integrace pro cizince u nás právem, nikoli povinností. Dle vládní Koncepte integrace cizinců není již nadále možné stavět integraci pouze na dobrovolnosti. Pokud se

chtějí cizinci na území České republiky zdržovat trvale, musí se například zvýšit úroveň znalosti českého jazyka, která je nezbytně nutná pro rozvoj integrační politiky. Jazyková úroveň potřebná pro přijetí cizince do ČR je nyní na úrovni A1, tato úroveň nezaručuje dovednost samostatné komunikace člověka v českém jazyce, je proto potřeba ji zvýšit alespoň na úroveň A2 dle SERRJ (Společný evropský referenční rámec pro jazyky) a zavést pro cizince povinnost absolvovat úvodní adaptačně-integrační kurz.

4.3 Integrace cizinců na regionální úrovni

Proces integrace je nejčastěji uskutečňován v místě ubytování nebo pracovních aktivit cizinců. Dochází k ní tedy především na regionální a lokální úrovni. Do procesu integrace jsou zapojovány obce a kraje, které hrají důležitou roli při poskytování zpětné vazby orgánům státní správy, které se jejich prostřednictvím dozvídají o fungování integračního procesu a případně o problémech, které vyžadují řešení.

Ministerstvo vnitra ČR zřizuje pro podporu integrace na úrovni regionů Centra na podporu integrace cizinců z třetích zemí. Hlavním účelem center je zajišťování integračních aktivit v regionu a zajišťování poskytování informací cizincům, majoritě i orgánům veřejné správy. Centra poskytují ambulantní i terénní poradenství, kurzy socio-kulturní orientace, adaptačně-integrační kurzy a samozřejmě i kurzy češtiny. Centra se také snaží zprostředkovat vzájemné vztahy mezi cizinci a majoritou a jsou součástí platformy integrace cizinců v regionu (MVČR, 2013).

Integrační centra fungují na bázi projektů, kdy byly v letech 2009 - 2015 financovány z prostředků Evropského fondu pro integraci příslušníků třetích zemí (EIF) a od roku 2015 pak z Azylového, migračního a integračního fondu (AMIF). V Plzeňském, Pardubickém, Zlínském Jihomoravském a Ústeckém kraji fungují tato centra od roku 2009, v Jihočeském, Libereckém, Karlovarském a Olomouckém kraji byla jejich činnost zahájena v roce 2010, v roce 2012 vzniklo Integrační centrum Praha o.p.s. a nakonec v roce 2013 byla založena i centra pro cizince v Královéhradeckém kraji a pobočka v Pardubickém kraji - pracoviště na podporu integrace cizinců Kraje Vysočina se sídlem v Jihlavě (MVČR, 2013).

Partnery center nebo i přímými realizátory některých projektů jsou nestátní neziskové organizace. *„Centra zároveň vycházejí vstříc potřebě integrace na lokální úrovni – integrační služby poskytují ve většině měst vždy v daném kraji. Centra byla zřízena na bázi projektů s využitím prostředků Evropského fondu pro integraci cizinců z třetích zemí; od roku 2015 se Centra potýkají se zásadním propadem financování ze strany*

EU (snížení alokovaných prostředků nového Azylového, migračního a integračního fondu na polovinu). Do budoucna je nezbytné najít způsob, jak zajistit rozvoj a trvalou udržitelnost sítě Center.“ (Aktualizovaná „Koncepce integrace cizinců – Ve vzájemném respektu, MVČR, 2016). Nestátní neziskové organizace provozují Integrační centra Charita Hradec Králové, Poradna pro integraci v Ústí n. Labem a Integrační centrum Praha o.p.s. Jedno centrum provozuje přímo Jihomoravský kraj a dalších devět center je provozováno Správou uprchlických zařízení MV ČR (MVČR, 2016).

Dalším integračním prostředkem na lokální úrovni je systém integračních projektů obcí, dříve emergentních projektů. Tyto projekty jsou zaměřeny na obce s významným počtem cizinců, kde působí jako preventivní opatření potencionálního vzniku a mírnění napětí v soužití cizinců a ostatních obyvatel.

Velký potenciál mají při realizaci integrace nestátní neziskové organizace. Nicméně tyto organizace působí většinou pouze ve velkých městech, a tudíž působí v ČR nerovnoměrně. I z tohoto důvodu byla zřízena Integrační centra, která se snaží všechny aktivity propojit.

5 Projekt nadačního fondu Generace 21

5.1 Důvody vzniku nadačního fondu

Nadační fond Generace 21 vznikl 23. 11. 2000 za účelem rozvoje kulturních a duchovních hodnot a podpory národních a mezinárodních humanitárních a vzdělávacích projektů. Tento nadační fond se poté na začátku roku 2015 rozhodl věnovat projektu záchranu blízkovýchodních křesťanů. Konkrétně se NF Generace 21 stal nástrojem pro úsilí zajištění bezpečí 153 křesťanů, kteří byli ohroženi v Iráku a Sýrii.

Myšlenkou na záchranu křesťanských uprchlíků se začali zakladatelé NF zabývat v srpnu roku 2014 po událostech, které vedly k obsazení třímilionového města Mosul tzv. Islámským státem. Kvůli této události se ocitly desetitisíce křesťanů na útěku. Ti, kterým se uprchnout nepodařilo, jsou vážně ohroženi. Autorem původní myšlenky na záchranu uprchlíků je publicista Dan Drápal, který na tento problém upozorňuje a srovnává situaci v severním Iráku s holocaustem probíhajícím za druhé světové války. Kolem něj postupně vzniká skupina lidí, kteří sympatizují s touto myšlenkou. Jde především o manažera a poradce Karla Sedláčka, kazatele Davida Loulu a další. Později se ke skupině přidává i Jan Talafant, který má již s humanitární prací a řízením neziskových organizací bohaté

zkušenosti. Dalším krokem ke vzniku nadace je dát celému projektu právní rád. Pro tyto účely se organizátoři rozhodli využít již existující Nadační fond Generace 21, který byl do této chvíle nevyužívaný. Byl založen nový finanční účet, na nějž jsou posílány finanční prostředky, které jsou využívány výhradně pro účely záchrany iráckých křesťanů, popřípadě křesťanů ze Sýrie nebo jezídů a dalších nejpronásledovanějších skupin obyvatel z této oblasti. Ředitelem je jmenován Jan Talafant. Bylo rozhodnuto, že nadační fond nebude získávat žádné peníze z fondů Evropské unie ani ze státního rozpočtu. Účelem tohoto fondu je tedy především právní základ pro legální uskutečnění projektu a prostor pro shromažďování finančních a jiných prostředků od dárců (Výroční zpráva NF Generace 21, 2015).

5.2 Plán nadačního fondu Generace 21

Po vyřešení legislativní otázky začíná vznikat konkrétní plán. Tento plán se zaměřuje především na nalezení zhruba stovky prověřených křesťanských uprchlíků, kteří mají zájem požádat právě ČR, aby je přijala, a zároveň jsou schopni integrace. Dále je potřeba vytvořit žádost pro budoucí azylové řízení a zajistit pro uprchlíky vhodné ubytování a integrační program v souladu s Ministerstvem Vnitra ČR a celkové financování, které se uskutečňuje z dobrovolných darů českých i zahraničních dárců.

Jednou z hlavních priorit pro NF je upřednostnit na seznamu vdovy s dětmi, které mají v islámské společnosti velmi obtížné postavení. To jim ale bohužel také ve značné míře komplikuje spolupráci s NF a proto jsou do konečného seznamu vybírány spíše celé rodiny s dětmi případně i prarodiče (Výroční zpráva NF Generace 21, 2015).

Vzhledem ke smlouvě uzavřené s Ministerstvem Vnitra zde byl zahájen integrační proces, který byl realizovaný ve spolupráci s Centrem multikulturního vzdělávání Jihlava (CMV). Tento proces probíhal ve třech fázích. „1.) *Zhruba první 2 měsíce pobyt ve společném ubytovacím centru, kde jsou dokončeny azylové procedury, podrobná popříjezdová lékařská prohlídka, seznamování s Českou republikou, českou kulturou, místními zvyklostmi atd., a především začíná intenzivní šestiměsíční kurs výuky českého jazyka v rozsahu minimálně 400 vyučovacíh hodin.*

2.) *Následují zhruba 4 měsíce, kdy jsou uprchlíci ubytováni již po jednotlivých rodinách v samostatných bytech ve větším městě, v jehož blízkosti byli před tím ubytováni společně. Zde mohou začít „normálně“ žít jako rodiny. Společně se však každý pracovní den dále scházejí v učebně k výuce češtiny a dalších socio-kulturních kursů. Zároveň*

probíhá ve spolupráci se sociálními pracovníky jejich registrace na nejrůznějších úřadech a institucích.

3.) Poslední fází projektu přímo podporovanou NF G21 je dalších minimálně 6 měsíců, kdy si uprchlíci hledají práci, případně se podle svých priorit mohou stěhovat po celé ČR za prací na místa, kde jim partneři NF G21 nabízejí ubytování a pracovní uplatnění. Předpokládáme, že po 12 měsících většina z uprchlíků bude schopna samostatného života, ale v jednotlivých případech může podpora pokračovat dál přímo nebo prostřednictvím partnerů NF G21.“ (Výroční zpráva NF Generace 21, 2015)

Těchto oficiálních bodů plánu, bylo z důvodu nařízení Ministerstva Vnitra, nutné se striktně držet.

5.3 Schválení projektu vládou ČR

V další fázi projektu se k organizaci připojuje právník a vyjednávač Jan Dezort, který zajišťuje především shromáždění všech podkladů pro přijetí konkrétních osob. Nakonec se na seznam dostává 152 žadatelů, jejichž anonymizovaná žádost o přijetí do ČR je 23. července 2015 podána na Úřad vlády.

V říjnu 2015 přijíždí do ČR duchovní Syrské pravoslavné církve Benjamin Shamoun, který se setkává s premiérem Bohuslavem Sobotkou, od něhož získá příslib, že se projektem NF G21 bude zabývat vláda.

Na začátku prosince 2015 předává NF G21 372 030 Kč na pomoc křesťanským uprchlíkům přímo v Iráku. Z těchto peněz jsou zajištěny především léky, a další aktuální potřeby v uprchlických táborech, jako jsou například přímotopy. Vláda poté 14. prosince 2015 schvaluje přijetí 153 uprchlíků do ČR. Předseda vlády Bohuslav Sobotka se o tomto kroku vyjádřil následovně: *„Dnes jsme rozhodli o přesídlení 153 uprchlíků z Iráku a Libanonu. Jedná se o příslušníky křesťanské menšiny, kteří se v důsledku agrese Islámského státu v Iráku ocitli ve velmi těžké životní situaci a obrátili se na ČR s žádostí o pomoc. V naší zemi by měli získat mezinárodní ochranu, šanci se integrovat a začít nový život v bezpečí. Náklady na přesídlení budou sdíleny s neziskovým sektorem, většinu nákladů by měl zajistit Nadační fond Generace 21, který se v této věci na vládu obrátil.“* (Výroční zpráva NF Generace 21, 2017)

Pro přijetí osob do ČR musejí tito konkrétní lidé splňovat základní zadání projektu, tudíž musí být nezvratně potvrzeno, že se jedná o pronásledované křesťany a musejí se nacházet v situaci, ze které vyplývá, že mají nárok na poskytnutí mezinárodně-právní

ochrany. Dále pak musí projít lékařským vyšetřením, bezpečnostními prověrkami a předodjezdovými pohovory se zástupci ČR. Do skupiny takto na životě ohrožených křesťanů spadají dvě kategorie uprchlíků. První skupinou jsou tradiční křesťané, kteří mají křesťanství zakořeněné ve své historii, jedná se o jejich kulturu, víru a způsob života. Druhou skupinu představují konvertité, kteří jsou snad ještě ohroženější, neboť jsou často pronásledováni radikálními muslimy z řad vlastní rodiny. Proto se většinou skrývají a je obtížnější s nimi spolupracovat.

Po vyřešení administrativních záležitostí mohlo konečně dojít k samotnému přesunu. První skupina přicestovala do ČR 24. ledna 2016, jednalo se o 10 mimořádně ohrožených osob z Iráku a 5 z Libanonu, dalších 17 uprchlíků z Libanonu bylo přesunuto 5. února a poslední skupina 3 křesťanů dorazila 19. února.

5.4 Jihlavský Okrouhlík a začátek integrace

Během ledna a února 2016 se do rekreační chaty Okrouhlík nedaleko Jihlavy postupně nastěhovalo prvních 35 uprchlíků. Vzhledem ke smlouvě uzavřené s Ministerstvem vnitra ČR zde byl zahájen integrační proces, který byl realizovaný ve spolupráci s Centrem multikulturního vzdělávání Jihlava (CMV).

24. ledna 2016 přiletěla do ČR první skupinka uprchlíků. Jednalo se o čtyři ženy, dva muže a čtyři malé děti, kteří byli převezeni na rekreační chatu Okrouhlík. První dojem uprchlíků z ubytovacího zařízení a přijetí v ČR byl dobrý. Co se týká samotného ubytování, ke každému pokoji náleželo vlastní sociální zařízení a v celém objektu byla síť Wi-Fi, takže azylanti mohli hned po příjezdu dát vědět zbytku rodiny, že dorazili v pořádku. Další skupina dorazila na jihlavský Okrouhlík 5. února 2016, kdy se jednalo o 8 dospělých a 9 dětí. O dva týdny později proběhla médii kauza o nevděčnosti uprchlíků, kteří údajně měli hanlivě označit ubytování, které jim město Jihlava nabídlo v bytech, které jsou ve vlastnictví města. O této kauze bylo psáno již výše. Tato mediální smršť se neblaze podepsala na psychice uprchlíků i jejich dalším přijetí. 19. února 2016 dorazilo do Jihlavy posledních 6 uprchlíků. Na začátku března se objevily první problémy. Uprchlíci začali podávat vedení nadace rozdílné informace, uvedli, že se obávají o svoji budoucnost a neví, jestli chtějí nadále v ČR zůstat. Dále vyvstala řada dalších problémů, jako byl stesk po rodné zemi a psychické potíže, které byly spojené s vytržením člověka z jeho přirozeného prostředí. Na začátku dubna se poté situace definitivně vyhroutil a 25 uprchlíků vystoupilo z programu Nadačního fondu Generace 21 a vydalo se nelegálně na území Německa. Zbýlých 8 se rozhodlo taktéž opustit Jihlavu a vrátit se zpět do Iráku. Jako důvod uvedli

špatné zdraví nejstaršího člena jejich rodiny, který chce zemřít ve své rodné zemi. Zbytek se označil za doprovod nejstaršího člena.

5.5 Oficiální vyjádření k problémům při integraci

I přes veškerou snahu pořadatelů a dalších osob, které se zapojily do projektu Nadačního fondu Generace 21 a snažili se uprchlíky zapojit do naší společnosti, toto úsilí bohužel selhalo. Integrace do české společnosti se nezdařila a uprchlíci začali dříve či později Českou republiku opouštět. V pátek 21. dubna 2016 ukončilo přijímání pomoci od NF Generace 21 celkem 25 uprchlíků z Jihlavy, ti se vzdali azylu a odcestovali nelegálně do Německa, kde byli zadrženi a začalo s nimi správní řízení o návratu do ČR, popřípadě o udělení azylu v SRN. Důvody nebyly zcela objasněny, organizátoři mají za to, že za tímto krokem stojí především tlak třetích osob a emoční otřesy po opuštění Iráku. V důsledku jednání skupiny uprchlíků ubytovaných v Jihlavě poté česká vláda pozastavila přijímání uprchlíků prostřednictvím NF Generace 21.

Ve své výroční zprávě se autoři projektu snaží vysvětlit, proč se zde integrace nepovedla. Mezi hlavní důvody uvádějí globální problémy integrace, což jsou jazyková a kulturní bariéra, kdy lidé, kteří se rozhodli přijet do Česka, byli různého věku, a pro některé byla tato bariéra již příliš velká. Dalším důvodem byl fakt, že v době, kdy uprchlíci svoji vlast opouštěli, byla sice jejich situace z hlediska bezpečnosti i ekonomiky velmi špatná, nikoli však zcela kritická, takže křesťané zde stále viděli alespoň mizivou šanci na život ve své vlasti. Bylo tedy těžší tuto myšlenku již zcela zavrhnout a začít život jinde. V tomto bodě přirovnávají autoři tuto situaci k situaci Židů za druhé světové války, kdy někteří z nich emigrovali do zahraničí ještě v době, kdy se zde dalo alespoň nějakým způsobem žít, a proto byl odchod těžší. Upozorňují však na fakt, že obrovská skupina Židů už potom odejít nemohla a čekal je Holocaust a smrt.

Dalším z důvodů nezdaru je dle autorů také obrovský šok, kterým uprchlíci museli projít po příjezdu do České republiky. Po měsících až letech neustálého strachu a životě v ohrožení přijíždějí najednou k nám na bezpečné místo, kde nejprve přijde vlna úlevy a euforie, následuje však období deprese, stýskání, pocity nesounáležitosti, kulturní šok a pro mnohé také různé posttraumatické poruchy. V závislosti na těchto okolnostech jsme se setkali u uprchlíků se spoustou negativních vyjádření na adresu Česka, poskytnutého ubytování a jejich celkové situace zde. Autoři však upozorňují na to, že tato reakce je vzhledem k výše uvedenému zcela přirozená a nelze si ji vykládat jako formu nevděku či nepřátelství (Výroční zpráva NF Generace 21, 2017).

6 Praktická část

6.1 Formulace problému

Otázka migrace a sžívání různých kultur je v dnešním světě čím dál častěji skloňované téma, dalo by se říct, že je to jeden ze stěžejních problémů dnešní politické scény. Projekt, který se pokouší o integraci uprchlíků do společnosti v menším městě, je tedy konkrétní ukázkou, jak by měl či neměl proces integrace probíhat. Vystávají zde na povrch různé problémy, které při této integraci vznikají, ať už na poli střetávání různých kultur, náboženských rozdílů, jazykové bariéry, uplatnění na trhu práce a další. Otázkou také je, jaký dopad má vytržení z domácího prostředí pro samotné uprchlíky.

6.2 Cíle výzkumu

- 1.) Zhodnotit, jakým způsobem probíhala integrace iráckých uprchlíků do společnosti v Jihlavě, najít její klady a zápory.
- 2.) Zjistit, jaké hlavní problémy vznikali při integraci iráckých uprchlíků do společnosti v Jihlavě a definovat jejich příčinu.
- 3.) Definovat, co konkrétně by bylo potřeba udělat jiným způsobem, aby byl integrační proces, který proběhl při realizaci projektu NF Generace 21, úspěšný.

6.3 Metodologie výzkumu

Vzhledem k zaměření této práce byla zvolena kvalitativní metoda výzkumu. V této práci se jedná konkrétně o případovou studii. Z definice případové studie dle Hendla vyplývá, že se jedná především o zachycení složitosti případu a o popis vztahů v jejich celistvosti. Dle tohoto výkladu se v této práci pokusíme nastínit ucelený pohled na problematiku integrace uprchlíku v jihlavském Okrouhlíku.

V rámci probádání celé situace a jejího průběhu se zaměříme především na výzkumné otázky: Jak probíhala integrace křesťanských uprchlíků z Iráku do české společnosti a jakým způsobem byli imigranti adaptováni do společnosti v Jihlavě? Pro zodpovězení těchto otázek byly zvoleny hloubkové rozhovory s hlavními organizátory projektu Nadačního fondu Generace 21, kteří stáli u samého začátku vzniku myšlenky na pomoc křesťanským uprchlíkům, a pak především na členy sboru Policie ČR, kteří se zúčastnili všech vyjednávání o průběhu projektu a jeho realizace samotné a kteří zajišťovali bezpečnostní ochranu a hladký průběh celého projektu, a zároveň ochranu uprchlíků přímo v ubytovacím zařízení Okrouhlík.

6.3.1 Metoda

Jako výzkumná metoda byla zvolena případová studie. Rozhovory byly vedeny přirozenou cestou, kdy se pozornost upírala na body osnovy předem načrtnutých hlavních témat a problémů. Cílem bylo především zjistit, jaký názor mají přímí účastníci projektu začleňování těchto konkrétních uprchlíků do společnosti v Jihlavě, a také zjistit, jaké vidí v této zvolené cestě klady a zápory, dále se vyjádřit k tomu, jak se celý projekt podařilo zrealizovat a proč nakonec tato integrace nebyla úspěšná.

6.4 Výběr případu

Pro výzkum bylo vybráno 5 respondentů, kteří byli přímými účastníky projektu a kteří ovlivňovali jeho průběh. Jedná se o hlavního představitele Nadačního fondu Generace 21 a o příslušníky Policie ČR.

6.5 Způsob získávání informací

Informace k výzkumu byly získány prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů. V rozhovoru byly použity předem připravené otázky, ale v průběhu rozhovoru došlo i k reakci na podněty samotných respondentů. Snahou bylo získat nejdůležitější postřehy těchto osob, a proto byla uplatněna i metoda pozorování. Během rozhovoru byly zaznamenávány reakce dotazovaných. Vzhledem k tomu, že všichni účastníci rozhovorů byli přímo v epicentru veškerého dění kolem projektu, můžeme jejich názory a výpovědi považovat za relevantní. Všichni respondenti byli informováni o tom, k jakým účelům bude rozhovor sloužit a dali souhlas s uveřejněním. Část otázek se shoduje pro všech 5 respondentů, část je rozdílná z důvodu přihlédnutí k povaze jejich práce na projektu.

7 Analýza dat

Vyhodnocení nasbíraných dat je rozděleno do několika částí, které odpovídají na dané cíle práce.

7.1 Cíl č. 1

- 1.) Zhodnotit, jakým způsobem probíhala integrace iráckých uprchlíků do společnosti v Jihlavě, najít její klady a zápory.

Stěžejním bodem tohoto konkrétního pokusu o integraci uprchlíků do společnosti, bylo její naplánování. Původní představa toho, jak bude projekt probíhat, se nakonec lišila

od jejího provedení. Jak uvedla respondentka Ing. Dana Friedlerová „*Původně se měli nastěhovat do bytů. Veřejnost si myslela, kvůli prezentaci médií, že ty byty budou pro ně zadarmo, ale tak to nebylo. Nakonec to Ministerstvo vnitra zakázalo a nařídilo, že musí nejdříve nějaký čas bydlet spolu odděleně v nějakém zařízení. Takové zařízení jsme tedy potom sháněli a jediný objekt k dispozici byl Okrouhlík. Už tohle od začátku vidím jako chybu, kdyby nás nechalo Ministerstvo dělat si to po svém tak by to mohlo dopadnout lépe.*“ (Ing. Dana Friedlerová, rozhovor č.2) Z tohoto důvodu, byli uprchlíci po příjezdu na místo ubytování hromadně v zařízení Okrouhlík. Zde se dle mého názoru objevuje první podstatný zápor. Ve skupině 35 lidí, kteří žijí delší dobu v jednom vyčleněném prostoru, který je navíc separovaný od města, považují za špatnou volbu.

To, že všichni byli umístěni na jedno místo, mohlo také působit špatně v očích veřejnosti, z hlediska narušení bezpečnostní situace. Větší skupina lidí na jednom místě působí vždy jako větší hrozba. „*Mám-li být upřímný, tak na mě celkově projekt příliš kladně nepůsobil. Beru to hlavně z pohledu Policie ČR, kdy to podle mě představovalo zhoršení bezpečnostní situace. Ať už zde existovala nějaká reálná hrozba nebo ne, tak veřejnost to rozhodně jako narušení bezpečnosti vnímala.*“ (Mgr. Petr Petr, rozhovor č.3) Někjaká forma dohledu byla samozřejmě nutná. Monitorování situace ze strany PČR působilo kladně na obyvatele města Jihlavy, kdy se domnívám, že dohled obecně vzbuzoval pocit bezpečí. „*Policie měla za úkol jednou za dvě až tři hodiny přijet a zkontrolovat tam ten prostor. Mělo to pozitivní i negativní dopady. Když tam byli, tak oni věděli, že jsou chráněni, ale naopak to v nich pak taky vzbuzovalo podezření, jestli se něco neděje.*“ (Jan Talafant, rozhovor č.1) V případě policejního dohledu je však více možností, jak ho provést. Bylo by vhodné využít skrytého dohledu, který by na uprchlíky nepůsobil tak agresivním dojmem, uniformovaní policisté s viditelně nošenými zbraněmi mohou působit příliš represivním dojmem.

Samotný úspěch integrace spočívá také, dle mého názoru, z větší části v porozumění společnosti, do které se snaží nově příchozí začlenit. Kurzy češtiny jsou, jak již bylo uvedeno v teoretické části (4.2), jednou z podmínek, kterou musí azylanti po příjezdu do ČR absolvovat. Tyto kurzy jim byly poskytnuty prostřednictvím lektorů organizace FPOINT, kteří pravidelně do chaty na Okrouhlíku dojížděli. Jedním z nejdůležitějších předpokladů úspěchu kurzů je však snaha ze strany uprchlíků. „*Hlavní je vybrat lidi, kteří budou mít o samotnou integraci zájem a budou se na integračním programu chtít aktivně podílet a budou připraveni na to, že to nebude úplně jednoduchý*

proces, že budou muset začít úplně od začátku v cizí zemi.“ (Jana Ausfířová, rozhovor č. 4)

Pro uprchlíky byla dále připravena řada aktivit, které měly za cíl seznámit je s naší společností a ukázat jim, jak zde probíhá běžný život, jaké jsou možnosti. *„Začala výuka češtiny, jezdili poznávat město, na radnici, do divadla, do ochodů, do Prahy, Brna, na fotbal, hokej, někdy byla domluvená akce, že v 9 se odjíždí a oni nebyli schopní se vystrachat v ten čas ven skrz malé děti a spol. a ostatní byli frustrovaní, že se to odpískalo a další malé sváry.*“ (Jan Talafant, Rozhovor č.2) Zde pan Talafant naráží na výše uvedený problém. Tím, že všichni žili společně pod jednou střechou, nastávaly různé problémy s organizací. Rodiny, které měly malé děti, nebyly v mnoha případech schopny držet se předem přesně stanoveného harmonogramu. Domnívám se, že by bylo vhodné upravit integrační plán na míru každé dílčí skupině uprchlíků, přizpůsobit se právě rodinám, nebo naopak mladým lidem, kteří mohli absolvovat náročnější a zajímavější program.

V rámci projektu musím zmínit i klady, které respondenti viděli v organizaci projektu. Pavel Krčál se o pozitivních věcech vyjádřil následovně: *„Myslím si, že bylo dobré, že zdejší obyvatelstvo získalo osobní zkušenost s pobytem uprchlíků u nás. Většina lidí má veškeré informace, které se týkají imigrace, uprchlíků, azylu a všech těchto věcí zprostředkovány pouze z televize a internetu. Tyto informace mohou dost zkreslovat, osobní zkušenost může lidem vyvrátit spoustu předsudků.*“ (Pavel Krčál, rozhovor č. 5)

Další věcí, kterou organizátoři programu zajišťovali, byla právní pomoc a také pomoc při zařazení uprchlíků do našeho sociálního systému a dalších právních náležitostí dle dané normy. (viz. 2.3 Průběh řízení o udělení mezinárodní ochrany)

7.2 Cíl č. 2

- 2.) Zjistit, jaké hlavní problémy vznikali při integraci iráckých uprchlíků do společnosti v Jihlavě a definovat jejich příčinu.

Hlavní problémy dělím do několika následujících kategorií:

7.2.1 Kulturní předpoklady

Uprchlíci vnímali jako velký problém ubytování. Nemyslím si, že šlo o formu nevděku, zřejmě šlo spíše o to, že oni vnímali ubytovací zařízení z úplně jiné perspektivy, než jsme zvyklí. *„Když bydlí v Iráku v dřevěném domě, tak jsou to chud'asové. Pro ně rekreační dřevěná chata není symbolem něčeho hezkého, ale naopak zapadáková. U nich kdo něco dokázal, tak žije v betonovém domě, takže bychom je umístili do jiného domu. Chtějí být v betonovém paneláku a tak by byli šťastní.“* (Jan Talafant, rozhovor č. 1) V tomto případě se tedy nejedná pouze o již dříve zmíněný problém toho, že uprchlíci žili všichni společně, ale konkrétně o formu ubytování. Nejlepší variantou by tedy podle mého názoru bylo ubytovat je po menších skupinách do bytů přímo ve městě. Nadačnímu fondu Generace 21 se hlásil dostatečný počet dobrovolníků, kteří by byli ochotní ubytovat uprchlíky přímo ve svých domovech, popřípadě v jejich blízkosti a být jim při integraci nápomocni. Tuto variantu považuji za vhodnou. *„Byli to milí lidé, nekradli, nebyli agresivní, maximálně slovně mezi sebou občas proběhla nějaká hádka, ale nikdy ne fyzicky ani ve vypjatých situacích, nepoprali se, nic takového. Tím jak tam bydleli všichni na jednom místě, tak mezi nimi pak ale také byla taková ponorková nemoc.“* (Ing. Dana Friedlerová, rozhovor č.2)

Nastaly také další problémy, které souvisely s jinou kulturou. *„Co bylo kulturně nejhorší, bylo třeba to, že neuměli používat toalety, nevěděli, jak se zachází s toaletním papírem nebo se sprchou, aby nevytopili objekt, že se nesmí vyhazovat odpadky do kanálu.“* (Ing. Jana Friedlerová, rozhovor č.2) V tomto případě se však jedná o zanedbatelné věci, které šli snadno řešit v řádu několika týdnů, kdy měli uprchlíci možnost si na změny zvyknout.

Z rozhovorů dále vyplývá, že někteří z uprchlíků neměli zájem se vůbec na integraci jakkoli podílet. *„Já jsem toho názoru, že minimálně část z nich chtěla ČR pouze zneužít jako tranzitní zemi. Nemůžu říct, že to byli všichni, ale z určité části jsem takový“*

pocit měl, už kvůli tomu chování, kdy si hledali jen samá negativa.“ (Pavel Krčál, rozhovor č. 5) Zde pan Krčál vyjadřuje obavu, že záměrem některých z uprchlíků bylo pouze využít ČR. Tento jeho názor dále podpořil i Mgr. Petr Petr, který uvedl, že u některých z nich neviděl žádný zájem o nabízené programy a domnívá se proto, že šlo pouze o přestupní stanici. (Mgr. Petr Petr, rozhovor č.3) Bohužel záměry uprchlíků nemáme šanci zjistit, jde pouze o dojem, který jejich chování v některých respondentech vzbuzovalo.

7.2.2 Působení psychiky

Psychické vlivy, které na uprchlíky působily, je rozhodně také nutné zahrnout do celkového obrazu projektu. Pro většinu naší společnosti je nepředstavitelné, v jakých podmínkách museli uprchlíci posledních několik let přežívat, proto je těžké předpokládat, jakým způsobem se po příjezdu do svobodné země zachovají a jaké u nich naopak nastanou obranné mechanismy. Jan Talafant k otázce psychiky uvádí: *„Po příjezdu prožívali týden euforie, že jsou zachráněni, můžou volně dýchat. Pozitivně vnímali i mediální zájem, protože v Iráku byli bráni jako spodina, která nikoho nezajímá. Po týdnu cca propuklo setkání s realitou, kdy si konečně uvědomili, že jsou ve svobodné zemi. V Jihlavě bylo několik rodin. Byla zde větší rodina, která odjela do toho Německa. Pan Batto (pozn. jeden z uprchlíků) býval ředitel základní školy a měl jít do důchodu. Měl 63 let a měl mít vysoký důchod, byl to důležitý člověk a najednou se ocitnul za městem v dřevěné chatě v zemi, kde je nikdo a musí začínat od začátku. Lidi začínou být nešťastní, že to nejde samo, že je potřeba vynaložit třeba to úsilí a naučit se ten jazyk. Tam byli někdo a tady drhli podlahu v supermarketu, u sebe doma prostě byli někdo...pocit svobody měli, ale tohle pro ně bylo nesnesitelné“.* (Jan Talafant, rozhovor č. 1) Dle mého názoru je péče psychologů po příjezdu uprchlíků naprosto nezbytnou součástí procesu. Domnívám se, že na tuto situaci nebyl projekt zcela připraven. To potvrzují i další zkušenosti, které pan Tlafant dále uvádí. *„Například přijela žena, měla přes 50 let, předtím jí unesli manžela a chtěli po ní výkupné, ona neměla peníze, tak nic nezaplatila, manžel zmizel a už ho neviděla. Když sem přijela, tak začala vyprávět, že manžel zůstal doma a že se bál jet, že se bojí lítání.“* (Jan Talafant, rozhovor č.1)

Paní Mgr. Dana Friedlerová vidí problém i v historickém kontextu: *„Už od doby, kdy vypukla válka v Kuvajtu v roce 1990, to začalo mít na Iránce, kteří byli utlačováni ve své zemi, velký dopad. Irák byl původně křesťanský, ale poté začali být utlačováni muslimy, takže se stali menšinou ve své vlastní vlasti. Ze začátku to ještě celkem šlo, ale když přišel Islámský stát, tak jim začali brát domy, museli se vystěhovat pryč a byli na útěku. Dostali*

jiné bydlení v Iráku, jen se přestěhovali na jiné místo, takhle dvacet let žili, ztratili veškeré kulturní návyky, hlavně děti nebyly zvyklé například šetřit – na co šetřit když další den přijde nová pomoc, nevážily si vztahů, protože když se neustále stěhovaly, tak neměly s nikým dlouhodobý vztah. Chovali se nespokojeně, protože to byl jejich způsob přežití, byli zvyklí přijít do nového tábora a začít si stěžovat, že je všechno špatně, aby dostali aspoň trochu něco lepšího, byli prostě zvyklí vyřvat si to nejlepší, co šlo.“ (Ing. Dana Friedlerová, rozhovor č. 2) Faktem je, že uprchlíci si po nějaké době strávené na chatě Okrouhlík začali stěžovat na různé věci, ať už šlo o rozpočet na stravu, nedostatek vody, organizaci aktivit nebo kurzů. Jsem přesvědčená, že do jisté míry to určitě mohlo souviset s výše zmíněným historickým kontextem, nabízí se ale otázka, do jaké míry šlo opravdu pouze o obranný mechanismus a do jaké míry byly tyto aktivity a služby jim poskytované opravdu vypovídající. Mgr. Petr Petr vyjádřil k negativním postojům uprchlíků následovně: „Když jsem s nimi přišel do kontaktu, tak byli nespokojení především s ubytováním, vnímali chatu Okrouhlík jako nedůstojnou pro život. Dále si stěžovali na pracovníky, kteří vedli integrační program, že někdy neprobíhalo vše podle plánu. Přitom jsme se jim snažili vyjednat co nejvíce možností, aby to tu lépe poznali. Doprovázeli jsme je například na různé kulturní akce. Vybavuji si, že jsme s nimi byli na různých sportovních akcích například. Jejich negativní komentáře, které se týkaly právě pak chování organizátorů a nás, kteří jsme se účastnili spolupráce, dále toho ubytování a celkového komfortu proto příliš nechápu.“ (Mgr. Petr Petr, rozhovor č. 3) Tuto citaci zde uvádím jako další názor na míru organizovanosti projektu.

Paní Ing. Dana Friedlerová se dále domnívá, že na uprchlíky byl vyvíjen i nátlak ze zahraničí formou různých poplašných zpráv a také ze strany Ministerstva vnitra. „Uprchlíci podleli dezinformacím, víme o tom, že jim někdo volal poplašné zprávy o tom, že jim hrozí nebezpečí, že po nich Islámský stát stále jde a že je zlikvidují, pokud se neodstěhují. Tohle nám řekla rodina, která odcestovala zpět do Iráku. Děly se tu různé věci, pro nás z nepochopitelných příčin. Za jednou rodinou například přijel večer pracovník údajně z Ministerstva vnitra a nabízel jim k podepsání formulář, kde stahují svoji žádost o azyl. V tu chvíli tam nebyl přítomen nikdo od nás, kdo by jim s tím nějak pomohl. Vnímali to, jako nátlak, kterému nemohli čelit.“ (Ing. Dana Friedlerová, rozhovor č.2)

7.2.3 Mediální vliv

Domnívám se, že do určité míry je medializace projektu jeho nezbytnou součástí. Veřejnost má právo být informovaná o tom, že například v jejich blízkosti jsou ubytováni právě iráčtí uprchlíci a co to pro ně bude znamenat. V tomto případě mám však na mysli informace opravdu informativního charakteru a ne takové, které staví uprchlíky rovnou do negativního světla. Myslím si, že určitá část veřejnosti je zvyklá slepě přijímat právě informace, které jsou jim předkládány prostřednictvím televize či internetu a pouze na nich si postavit svůj názor.

Hlavní problém nastal po odvysílání reportáže, ve které se hovořilo o nevděčnosti uprchlíků v souvislosti s ubytováním. *„Média přijela s cílem natočit negativní reportáž. Několik hodin byli s Iránci a natáčeli. Měli vlastního dost pochybného překladatele. Ty byty nabízelo město za normální komerční cenu, takže oni měli právo odmítnout tento byt a vybrat si jiný, protože za něj měli normálně platit. Pan Batto měl manželku s problémem pohybového aparátu, takže řekl, že to není byt pro ně, protože on tam nemůže bydlet s manželkou, která to do patra bez výtahu nezvládne. Reportér se pak zeptal, kdyby jim bylo určeno, že v nějakých bytech bydlet musí a ty by bylo hrozné, jestli by tam zůstali, a pak Batto odpověděl, že to ne. Reportér to pak sestříhal tak, že to vypadalo, že se pan Batto vyjádřil hanlivě o bytech, které jim byli nabízeny a že ty byty mají dostat zadarmo a jsou nevděční. Tak to přitom vůbec nebylo. Když tohle odvysílala televize, tak oni se tu začali špatně cítit, vadilo jim, jak se na ně teď lidi dívají.“* (Jan Talafant, rozhovor č. 1) Samotná reportáž ke zhlédnutí viz. Seznam použité literatury a pramenů. Pan Talafant nebyl jediný, kdo vnímal vliv médií negativně. Následovně se k reportáži vyjádřila i Mgr. Dana Friedlerová: *„V médiích to pak bylo podáno tak, že jsou uprchlíci nevděční a o bytech se vyjadřují hanlivě, což bylo překroucené. Od toho dne pak došlo ke zvýšenému hlídání od Policie. Cítily, že jsou zde lidé proti nim. Ta zmanipulovaná reportáž na ně zapůsobila tak, že oni už tu nechtěli být. Měli pocit, že se na ně lidi kvůli tomu dívají skrz prsty.“* (Ing. Dana Friedlerová, rozhovor č. 2) Respondenti se shodují, že působením médií získali uprchlíci dojem, že jsou zde nechtěni, že je zdejší společnost nepřijímá. To odpovídá datům, které jsou uvedeny v teoretické části v oddělení Vztah cizinců ke společnosti v ČR – integrační bariéry z pohledu cizinců. Zde se jedná především o bariéru v integračním procesu, kterou představuje pro cizince pocit nesounáležitosti, který plyne z odměřenosti majority vůči nim.

7.3 Cíl č. 3

- 3.) Definovat, co konkrétně by bylo potřeba udělat jiným způsobem, aby byl integrační proces, který proběhl při realizaci projektu NF Generace 21, úspěšný.

V rozhovorech se objevuje názor, že někteří uprchlíci neměli v plánu se do české společnosti zapojit. „*Jak jsem už řekl předtím, celkově působili hodně nespokojeně. Já si osobně myslím, že měli nejspíš v plánu opustit ČR už od začátku, že brali ČR pouze jako tranzitní zemi pro přechod do Německa. Určitě si to myslím o té jedné rodině, která nakonec odešla. U ostatních dvou rodin se zdá nakonec integrace v rámci možností podařila, i když nebyla dokončena tady u nás v Jihlavě.*“ (Mgr. Petr Petr, rozhovor č.3) O tom, zda některá část azylantů, chtěla pouze využít ČR jako tranzitní zemi pro přechod např. právě do Německa, se můžeme jen domnívat, nicméně to mohla být jedna z příčin, proč zaujali někteří z nich negativní postoj. Výběr těch, kteří se mají projektu účastnit je proto bezesporu klíčový. Hlavní koordinátor projektu Jan Talafant se k problematice výběru účastníků projektu vyjadřuje následovně: „*V Iráku 2/3 obyvatel byli zaměstnanci ministerstva a nedělali nic. Prodávala se ropa a úředníci nic moc nedělali a dostávali za to plat. Jeden uprchlík měl dohled nad přístavem, takže přišel do práce, udělal si kávu, popovídal si s ostatními a pak jen obcházel ten přístav a koukal se, na oběd šel domů a po obědě už do práce nemusel. Dostával dobrý plat bez práce. Mysleli si, že to takhle funguje běžně. Pro ty lidi je to šok, že zde lidé jen nechodí do práce, ale opravdu něco dělají, že pracují ženy, prostě jiná kultura, jiný způsob života. Jen pár žen je tam vážně zaměstnaných, ani chudší lidi nejsou zvyklí třeba chodit uklízet. Chtěli jsme například přivést vdovy s dětmi a ty řekly, že pracovat nebudou, že kdyby musely pracovat tak nejedou, proto jsme hledali rodiny, které chtějí dobrý život pro své děti a budou pracovat.*“ (Jan Talafant, rozhovor č.1) Jedním z předpokladů úspěšné integrace je návrat účastníků do pracovního procesu. Myslím si, že už při výběru je nutné zhodnotit, zda kandidáti mají ambice na to se u nás uplatnit a být poté pro ČR přínosem a ne další zátěží systému. Někteří respondenti otevřeně vyjadřovali zklamání nad samotným vyústěním projektu, například Pavel Krčál uvádí: „*Já osobně pociťuji po neúspěšné integraci části uprchlíků jakési zneužití ČR. Přece jen jsme vynaložili dost úsilí, které nakonec přišlo vniveč.*“ (Pavel Krčál, rozhovor č. 5)

Jak již bylo definováno v předchozích kapitolách v případě medializace se domnívám, že by bylo prospěšné poskytnout uprchlíkům například kurz, který by se týkal mediální gramotnosti a poučit je o tom, jakým způsobem komunikovat s médii.

Dále by bylo vhodné, aby se organizátoři nemuseli držet pouze striktně daného integračního řádu (5.2 Plán NF Generace 21), podle kterého musí postupovat, ale aby mohli být v těchto postupech více flexibilní a přizpůsobit integraci každé menší skupině na míru (např. rodiny s dětmi, mladé lidi).

Celkově nehodnotím projekt NF Generace 21 za nevydařený, je nutné zdůraznit, že integrace se nezdařila pouze u jedné části uprchlíků, konkrétně se jednalo o jednu rodinu, která se rozhodla opustit ČR a odejít do Německa. Další dvě rodiny, které zůstali v ČR se sice přesunuli z Jihlavy, ale dále žijí v ČR a úspěšně pokračují v integračním procesu.

8 Diskuze

V bakalářské práci bylo zpracováno téma sociálního projektu zaměřeného na migranty. V teoretické části se práce věnuje nejdříve definicím pojmů, které jsou důležité pro to, abychom si dovedli konkrétně uprchlíky správně zařadit a uvědomit si jejich postavení v České republice. Následně nastiňujeme vývoj integrace cizinců v ČR a oficiální přístup k integraci. V teoretické části byl dále představen projekt Nadačního fondu Generace 21, co předcházelo vzniku projektu, jaké byly důvody jeho vzniku a také je zde popsán průběh samotného projektu a to, jaké nastaly v průběhu problémy. Výzkum probíhal pomocí kvalitativní metody formou polostrukturovaných rozhovorů s pěti respondenty, kteří byli iniciátory celého projektu, organizovali integrační program pro uprchlíky, nebo zajišťovali bezpečnost a plynulost realizace projektu. Cílem bylo poukázat na problémy, které vznikají při začleňování uprchlíků do jiné společnosti, a především snaha o formulaci hlavních úskalí, které při tomto procesu vznikají. U rozhovorů jsou následně provedena srovnání, která pomohla dotvořit ucelený pohled. Výstupem praktické části práce jsou odpovědi na výzkumné otázky a stanovené cíle, které byly definovány na začátku práce. Mám-li odpovědět na otázku, jaké největší problémy vznikly v případě tohoto projektu, při integraci uprchlíků do české společnosti, pak se jedná především o nepřipravenost organizátorů na negativní postoj, který uprchlíci po příjezdu zaujali. Jedná se o chování, které mohl zapříčinit jejich psychický stav, nebo také historická zkušenost, kdy uprchlíci byli zvyklí se takto chovat už řadu let a jiný postup neznali, další příčinou mohl být výběr uprchlíků, zde je sporné, zda se opravdu všichni

chtěli pokusit začlenit do naší společnosti, nebo tím sledovali jiné cíle. Dalším problémem byl škodlivý vliv médií. Kvůli mediálnímu nátlaku a negativní prezentaci, se zde uprchlíci cítili špatně a odmítáni společností. Jako poslední problém bych uvedla zjištění kulturních rozdílů.

Myslím si, že integrace cizinců do naší společnosti je možná, ale je potřeba dobrá příprava, která musí probíhat přímo na úrovni měst.

9 Závěr

Toto téma bakalářské práce bylo zvoleno ze dvou hlavních důvodů. Prvním z důvodů byl fakt, že ohledně imigrace se u nás vede v posledních letech velká diskuze napříč celou společností. Z masových médií zastoupených především televizí a internetem se dozvídáme každý den nové informace, které jsou z velké části značně znepokojivé. Některé by v nás dokonce mohly vzbudit obavy o to, jak bude naše budoucnost v České republice vypadat. Cílem tedy bylo zjistit na konkrétním případě z praxe, zda je situace skutečně tak vážná, jak vyplývá z mediální prezentace migrační krize, nebo se jedná z větší části o věc, která se dobře vyjímá v politických programech jednotlivých politických stran. Práce bohužel nemá tak bohaté zdroje, aby mohla jednoznačně určit, zda tomu tak je, či nikoli, nicméně může alespoň poodhalit zákulisí integračního procesu a pomoci dotvořit si o této otázce ucelenější obrázek, který nebude poskládán jen ze slepého přijímání informací z médií, ale také z osobních zkušeností účastníků celého projektu. Druhý důvod pro výběr tohoto konkrétního projektu byl ten, že se jeho realizace odehrávala v Jihlavě, kde momentálně žiji a pracuji.

Cílem práce bylo poukázat na problémy, které vznikají při začleňování uprchlíků do české společnosti, a především snaha o formulaci hlavních úskalí, které při tomto procesu vznikají. Dále se práce snaží zjistit, jaké postupy by mohly v budoucnu integraci uprchlíků v cílových zemích usnadnit.

Při získávání dat se objevila celá řada různých problémů. Vzhledem k tomu, že u části uprchlíků integrační program selhal, je možné předpokládat, že odpovědi respondentů na některé otázky, mohou být snahou do jisté míry omluvit chyby programu. Jedná se také o subjektivní pocity organizátorů a dalších účastníků projektu. Nicméně respondenti byly vybíráni takovým způsobem, aby své výpovědi a zkušenosti vzájemně doplnili a nastínili pohled na věc z mnoha úhlů, což mohlo do značné míry eliminovat rušivé vlivy. Faktem

ale je, že k ucelenějšímu pohledu by bylo vhodné zahrnout i výpovědi uprchlíků, kteří programem prošli, což bohužel nebylo možné. Domnívám se, že některé části výsledků této práce jsou zobecnitelné pro různé integrační programy, které se specializují na integraci uprchlíků ze třetích zemí. Zejména se jedná o změnu přístupu při výběru uprchlíků, dále pak o zvýšení důrazu na specifické potřeby konkrétních skupin uprchlíků a o přístup k medializaci a propagaci celého projektu. Domnívám se, že jiný přístup by byl vhodný u uprchlíků, kteří vyznávají jinou víru. Vzhledem k tomu, že v tomto projektu se jednalo o uprchlíky křesťanské víry, měli tito lidé k naší kultuře podstatně blíže a nevybočovali z ní například vzhledově, čímž myslím nutnost zahalování žen inklinujícím k islámské víře.

10 Seznam použité literatury a pramenů:

Baršová, A. & Barša, P. (2005). Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku. (1. vyd.) Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav.

Baršová, A. & Barša, P. (2006). Česká republika jako přistěhovalecká země. (1. vyd.) Policy paper. Praha: Ústav mezinárodních vztahů.

Cabada, L. (2010) Aktuální výzvy evropského integračního procesu.(1. vyd.) Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk.

Drbohlav, D. (2010). Migrace a (i)migranti v Česku: kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme?. (Vyd. 1.) Praha: Sociologické nakladatelství (SLON).

Hendl, J. (2012) Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace. (3. vyd.) Praha: Portál.

Hradečná, M. & Špirková, A. & Tollarová, B.,(2013) Jsme lidé jedné země: Metodika prevence xenofobie a rasismu. (1. vyd.), Praha: Portál.

Jamelka, L., (2005) Správní řád - zákon č. 500/2004 Sb.: (příručka). (Vyd. 1.) Praha: Institut pro místní správu.

Kdo chce žít v Česku: Komunity cizinců, integrace, vzdělávání, státní občanství. (2004). Praha: Člověk v tísni a MKC. Dostupné z WWW:

http://www.jirkoc.cz/thuathienhue/dokumenty/terminologie_integrace.pdf

MPSV. (2016) Aktualizovaná „Koncepce integrace cizinců –Ve vzájemném respektu“ a Postup při realizaci aktualizované Koncepce integrace cizinců v roce 2016. Dostupné z WWW:

https://www.mpsv.cz/files/clanky/25571/Priloha_c_2_Aktualizovana_Koncepce_integrace_cizincu_ve_vzajemnem_respektu_a_Postup_pri_realizaci_aktualizovane_Koncepce_integrace_cizincu_v_roce_2016.pdf

MPSV. (2013). Sociální zabezpečení cizinců v ČR. Dostupné z WWW:
https://www.mpsv.cz/files/clanky/25571/Priloha_c_2_Aktualizovana_Koncepce_integrace_cizincu_ve_vzajemnem_respektu_a_Postup_pri_realizaci_aktualizovane_Koncepce_integrace_cizincu_v_roce_2016.pdf

MVČR, (2013). Spolu a lépe. Dostupné z WWW:
http://cizinci.cz/repository/2019/file/Spolu_a_lepe.pdf

Nova zpráva OSN: Počet mezinárodních migrantů se dál zvyšuje. (2017). Dostupné z WWW: <http://www.osn.cz/nova-zprava-osn-pocet-mezinarodnich-migrantu-se-dal-zvysuje/>

Občanský soudní řád: zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, v platném znění : právní stav k 1.1.2005. (2005) (1. vyd.). Beroun: Newsletter, c2004. De iure.

Přehled projektů integrace cizinců 2014. (2015) Ministerstvo vnitra. Praha. Dostupné z WWW: www.mvcr.cz/soubor/prehled-projektu-integrace-cizincu-2014.aspx

Rákoczyová, M. & Trbola, R. (2006). Lokální strategie integrace cizinců v ČR I. (1. vyd.) Praha: VÚPSV.

Scheu, H. Ch. & Aslan, E. (2011) Migrace a kulturní konflikty. (Vyd. 1.) Praha: Auditorium.

Soudní řád správní: zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, v platném znění : právní stav: k 1.9.2002. (2002) (1. vyd.) Praha: Newsletter, c2002. Soubor předpisů.

Strategie migrační politiky ČR. (2015) Ministerstvo vnitra. Praha. Dostupné z WWW: <http://www.mvcr.cz/clanek/strategie-migracni-politiky-cr.aspx>

Šišková, T. (2001). Menšiny a migranti v České republice. (Vyd. 1.) Praha: Portál.

Šturma, P. & Hanousková, V., (2013) Teorie a praxe azylu a uprchlictví (2. vyd.), Praha. Právnická fakulta.

Tisková zpráva 'Posílení role českých měst při podpoře integrace cizinců na trhu práce v ČR' (2013). Dostupné z WWW: <http://helpdesk.migraceonline.cz/cz/tiskova-zprava-posileni-role-ceskych-mest-pri-podpore-integrace-cizincu-na-trhu-prace-v-cr-2>

Tollarová, B. (2006) Integrace cizinců v Česku: pluralita, nebo asimilace? Dostupné na adrese <http://www.biograf.org/clanek.php?clanek=v3902>

Úplné znění Ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky: Úplné znění Usnesení České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky. Úplné znění zákona č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké sněmovny.(2015). (Vyd. 11). Praha: Armex.

Úmluva o právním postavení uprchlíků. (1951). Dostupná z WWW: <https://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/uprchlici.pdf>

Usnesení vlády ze dne 14. 1. 2014 č. 20.(2015) Postup při realizaci aktualizované Koncepce integrace cizinců – Společné soužití v roce 2015. Praha: Ministerstvo Vnitra,

Výroční zpráva NF Generace 21, (2017). Dostupné z WWW:
<http://www.gen21.cz/vyrocni-zprava-2015-a-2016/>

Základní data o migraci v ČR k 30. 6. 2015. (2015) Ministerstvo vnitra. Praha.
Dostupné z WWW: <http://www.mvcr.cz/clanek/migracni-a-azylova-politika-ceske-republiky-470144.aspx?q=Y2hudW09NQ%3D%3D>

Zákon o dočasné ochraně cizinců 221/2003 Sb., (2003).

Zákon o azylu 325/1999 Sb. ze dne 11. listopadu 1999., (1999).

Zákon o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů 329/1999 Sb. ze dne 30. listopadu 1999. (1999).

Zpráva o integraci a migraci cizinců (2015). Ministerstvo vnitra. Praha. Dostupné z WWW: <http://www.mvcr.cz/clanek/migracni-a-azylova-politika-ceske-republiky-470144.aspx?q=Y2hudW09NA%3D%3D>

11 Přílohy

11.1 Rozhovor č. 1

Respondent – Jan Talafant, koordinátor projektu

1.) Jak probíhaly první dny po příjezdu uprchlíků na Okrouhlík?

Skupiny se různě přemísťovaly v rámci ČR, po příjezdu prožívali týden euforie, že jsou zachráněni, můžou volně dýchat. Pozitivně vnímali i mediální zájem, protože v Iráku byli bráni jako spodina, která nikoho nezajímá.

Po týdnu cca propuklo setkání s realitou, kdy si konečně uvědomili, že jsou ve svobodné zemi. V Jihlavě bylo několik rodin. Byla zde větší rodina, která odjela do toho Německa. Pan Batto (pozn. Jeden z uprchlíků) býval ředitel základní školy a měl jít do důchodu. Měl 63 let a měl mít vysoký důchod, byl to důležitý člověk a najednou se ocitnul za městem v dřevěné chatě v zemi, kde je nikdo a musí začínat od začátku. Lidi začnou být nešťastní, že to nejde samo, že je potřeba vynaložit třeba to úsilí a naučit se ten jazyk. Tam byli někdo a tady drhli podlahu v supermarketu, u sebe doma prostě byli někdo...pocit svobody měli, ale tohle pro ně bylo nesnesitelné...

2.) Co jim tedy například konkrétně vadilo? Jaké nastaly poté problémy?

Byli dva roky na cestě ve stresu, zemřeli jim příbuzní, některým v rodině znásilnili dceru nebo manželku a dokonce i muže. Dokud byli na útěku, tak byli v jiném režimu, nepřemýšleli o tom, co se stalo, když se dostali zpět na svobodu tak, začali zpracovávat to vše, co se stalo, což souvisí se situací, která nastala potom. Z naší strany jim byla poskytnuta spolupráce s odborníky na integraci s psychology a řadou dalších lidí.

Po týdnu nastává frustrace, začnou si stěžovat přímo na ty lidi, kteří jim pomáhají, protože jsou celkově psychicky rozložení. Někdo nechal například téct vodu přes noc, takže shořelo čerpadlo a druhé začalo brát vodu ode dna, kde byla kalná, takže oni so začali si stěžovat, že nemají pitnou vodu. Přitom se vše hned opravilo, do hodiny měli plný sklad balené vody, ale prostě každá věc se hrozně zveličila. Pak zase měli pocit, že nemůžou do města, tím jak to bylo trochu mimo, přitom se mohli pohybovat volně, ale snažili se hledat ty negativa. Další stížnost byla třeba na rozpočet na jídlo. Měli celkem bohatý rozpočet, ale chtěli si kupovat jen potraviny, které byli zvyklí jíst doma a u nás jsou

dost výjimečné, luxusní a drahé, ale oni to brali tak, že jsou omezení, že mají málo peněz na jídlo. Lidé jim třeba chtěli dát krásné oblečení, ale třeba jen jednou dvakrát použité bylo, ale značkové a kvalitní. Tohle je ale uráželo. Radši chtěli vzít na tržnici a kupovali nekvalitní oblečení, důležité bylo, že je nové.

3.) Jaké aktivity a pomoc při integraci jste uprchlíkům nabídli? Jaký byl jejich program?

Začala výuka češtiny, jezdili poznávat město, na radnici, do divadla, do ochodů, do Prahy, Brna na fotbal, hokej, někdy byla domluvená akce, že v 9 se odjíždí a oni nebyli schopní se vystrchat v ten čas ven skrz malé děti a spol. a ostatní byli frustrovaní, že se to odpískalo a další malé sváry.

4.) V čem tedy vidíte hlavní příčiny toho, že se integrace nakonec u části uprchlíků nezdařila?

Ta psychika tam hodně pracovala. Například přijela Žena, měla přes 50 let, předtím jí unesli manžela a chtěli po ní výkupné, ona neměla peníze, tak nic nezaplatila, manžel zmizel a už ho neviděla. Když sem přijela, tak začala vyprávět, že manžel zůstal doma a že se bál jet, že se bojí litaní. Doufal jsem, že na to budou úřady připravené, že tady ti odborníci budou vědět co s tím, když je to taková častá psychická věc po tom příjezdu, že si začnou vymýšlet atd..

Další ženě zavraždili sestru, ta u pohovoru s psycholožkou řekla, že ne, že islámský stát jí neublížil a neudělal nikdy nic zlého, že v Iráku je klid, není tam nebezpečno a žilo se jim tam dobře. Psycholožka napsala posudek, že asi lžou nebo že nechápe, proč jsme je sem vozili, vůbec nepoznala, že lže, že na to nebyla připravená, na takový šok. Ti na Těšínsku třeba chodí normálně do práce. Jeden je zasnoubený s Češkou. Jsou nadšení, že se tu dá lyžovat a bruslit a jezdit k moři a na kole atd.. Tam nejezdí na dovolený a nemají koníčky a ty děti jsou tady najednou úplně šťastní.

Další věc byla, že jeden uprchlík co tu byl, byl populární irácký zpěvák, byl hodně bohatý a přesvědčil celou tu jednu rodinu, ať s ním jedou do toho Německa a oni nechtěli, ale nechali se přemluvit. Otec v té rodině byl řidič kamionu a chtěli tu zůstat, ale rodina rozhodla, že odjedou, tak museli. Další dvě rodiny dopadly tak, že jedna odjela do Těšína a tam normálně žili a druhá je dodnes v Praze. Jedná se o rodina bývalého muslima, který

konvertoval ke křesťanství. Tři týdny před příjezdem se schovávaly různě ve sklepech, kdyby se to nepovedlo, tak by byli dávno mrtví, takže jsou moc vděční za tu příležitost.

5.) Je něco, co zpětně hodnotíte jako nepovedené, nebo byste to po této zkušenosti udělali jinak?

Když bydlí v Iráku v dřevěném domě, tak jsou to chudšasové. Pro ně rekreační dřevěná chata není symbolem něčeho hezkého, ale naopak zapadáková. U nich kdo něco dokázal, tak žije v betonovém domě, takže bychom je umístili do jiného domu. Chtějí být v betonovém paneláku a tak by byli šťastní. Příště bychom po této zkušenosti volili to ubytování teda jinak, ale to jsou věci, které se nedají předpovídat.

6.) V čem vidíte hlavní nedostatek ze strany českého integračního postupu?

Na co si myslím, že nebyl připravený český stát je, že přišly z jiné, drastické kultury. V Iráku 2/3 obyvatel byli zaměstnanci ministerstva a nedělali nic. Prodávala se ropa a úředníci nic moc nedělali a dostávali za to plat. Jeden uprchlík měl dohled nad přístavem, takže přišel do práce udělal si kávu, popovídal si s ostatními a pak jen obcházel ten přístav a koukal se, na oběd šel domů a po obědě už do práce nemusel. Dostával dobrý plat bez práce. Mysleli si, že to takhle funguje běžně. Pro ty lidi je to šok, že zde lidé jen nechodí do práce, ale opravdu něco dělají, že pracují ženy, prostě jiná kultura, jiný způsob života. Jen pár žen je tam vážně zaměstnaných, ani chudší lidi nejsou zvyklí třeba chodit uklízet. Chtěli jsme například přivést vdovy s dětmi a ty řekli, že pracovat nebudou, že kdyby museli pracovat tak nejedou, proto jsme hledali rodiny, které chtějí dobrý život pro své děti a budou pracovat.

7.) Spolupracovali jste při plánování a průběhu projektu s Policií ČR? Popřípadě jaký byl průběh jednání a jak moc se angažovala?

Probíhala samozřejmě spolupráce s ministerstvem vnitra. My jsme taky sami informovali policii, že se to děje. Probíhala různá jednání, o tom že tu budou a jak bude celá věc probíhat, tak se to probíralo dále i s primátorem a celkově s vedením města. Často pak byly fámy, že by někde měli být ubytování další uprchlíci a tak vznikali petice proti tomu, ale to samozřejmě nebyla pravda. Policie měla za úkol jednou za dvě až tři hodiny přijet a zkontrolovat tam ten prostor. Mělo to pozitivní i negativní dopady. Když tam byli,

tak oni věděli, že jsou chránění, ale naopak to v nich pak taky vzbuzovalo podezření, jestli se něco neděje.

8.) Jak vnímáte vliv médií na projekt?

Média přijela s cílem natočit negativní reportáž. Několik hodin byli s iránci a natáčeli. Měli vlastního dost pochybného překladatele. Ty byty nabízelo město za normální komerční cenu, takže oni měli právo odmítnout tento byt a vybrat si jiný, protože za něj měli normálně platit. Pan Batto měl manželku s problémem pohybového aparátu, takže řekl, že to není byt pro ně, protože on tam nemůže bydlet s manželkou, která to do patra bez výtahu nezvládne. Reportér se pak zeptal, kdyby jim bylo určeno, že v nějakých bytech bydlet musí a ty by bylo hrozné, jestli by tam zůstali a pak Batto odpověděl, že to ne. Reportér to pak sestříhal tak, že to vypadalo, že se pan Batto vyjádřil hanlivě o bytech, které jim byli nabízeny a že ty byty mají dostat zadarmo a jsou nevděční. Tak to přitom vůbec nebylo. Když tohle odvysílala televize, tak oni se tu začali špatně cítit, vadilo jim, jak se na ně teď lidi dívají.

11.2 Rozhovor č. 2

Respondent – Ing. Dana Friedlerová, ředitelka organizace F Point

1.) Co konkrétně nabízí centrum F Point, jaké máte aktivity a co děláte?

F Point je organizace, která nabízí několik druhů aktivit. Jsou to především sociální služba (poradenství pro cizince, výuka češtiny, výukový dětský klub, výuková asistence pro děti ve školách), sociálně-právní ochrana dětí, vzdělávání a různé akce pro veřejnost. Sociální služba je formou sociální rehabilitace, kdy pomáháme lidem při návratu do společnosti.

2.) Jaká byla Vaše role při realizaci projektu Nadačního fondu Generace 21 – integrace uprchlíků na Jihlavském Okrouhlíku?

Nadační fond Generace 21 nás oslovil, jestli bychom jim pomohli s integrací uprchlíků přivezených sem do ČR. My jsme tehdy byli ještě jiná organizace – Centrum multikulturního vzdělávání, to funguje pořád, ale už nedělá tuto práci tu práci. Naši práci převzal spolek F point.

Rozhodli jsme se tedy té integrace zhostit. S uprchlíky jsme se kontaktovali hned na letišti a ještě jsme jim připravovali spoustu věcí před příjezdem. Původně se měli

nastěhovat do bytů. Veřejnost si myslela, kvůli prezentaci médií, že ty byty budou pro ně zadarmo, ale tak to nebylo. Nakonec to ministerstvo vnitra zakázalo a nařídilo, že musí být nejdříve nějaký čas bydlet spolu odděleně v nějakém zařízení. Takové zařízení jsme tedy potom sháněli a jediný objekt k dispozici byl Okrouhlík. Už tohle od začátku vidím jako chybu, kdyby nás nechalo ministerstvo dělat si to po svém tak by to mohlo dopadnout lépe.

Okrouhlík byl za městem, byli tam všichni na jedné ploše, společná kuchyň, kde se vařil velký objem jídla, dále problém s dojížděním všech lektorů sem, šířily se tam snadno nemoci, když jeden dostal chřipku tak ji dostali vždycky všichni. Když jeden měl nějaký poplašný telefonát, tak z toho pak všichni hromadně šleli.

3.) Jaké aktivity a pomoc při integraci jste uprchlíkům nabídli? Jaký byl jejich program?

Ministerstvo vnitra nás nutilo postupovat dle pravidel státního integračního programu. Nabízeli jsme kurzy češtiny, jak pro dospělé tak pro děti před nástupem do školy, zařizovali jsme jim tu školu, zaměstnání, zdravotní péči, nakupovali jsme jim jídlo, učili jsme je, kde jídlo koupit. Později jsme jim museli zařizovat vodu, protože nechali děti, aby jim vypustily studnu, takže pak jsme museli zařizovat tu vodu balenou. Dále jsme pro ně zařizovali různé kulturní programy, bohoslužby, prohlídky měst, brali jsme je na hokej a na fotbal, do posilovny, do tělocvičny, byli jsme se s nimi také představit jihlavským občanům v DIODu (pozn. Divadlo otevřených dveří). Různé kulturní aktivity. Starali jsme se o ně, jak jen to šlo.

4.) Spolupracovali jste při plánování a průběhu projektu s Policií ČR? Popřípadě jaký byl průběh jednání a jak moc se angažovala?

Objekt hlídala policie, takže oni se cítili nesvobodní, bylo to na jejich ochranu, ale oni si říkali, jestli tam taky nejsou v nebezpečí. Policie se starala i o nás, pracovníci museli například nosit pager neustále u sebe, kdyby se cokoli stalo, tak by zmáčkli tlačítko a policie by přijela zakročit. Když se jednou stalo, že jsme to omylem zmáčkli, tak přijeli.

5.) Jak vnímáte vliv médií na projekt?

Proběhla velmi negativní reportáž v televizi, kdy mnoho, co zde uprchlíci uvedli, bylo reportéry vytržené z kontextu a naprosto lživé. Jednalo se o reportáž, kdy zde údajně uprchlíci nebyli spokojeni s byty, které jim město nabídlo. To však nebyla pravda. Byty se

mladším z nich moc líbily a byli za ně vděční, jediný problém byl u rodiny, kde starší paní měla problém s pohybovým aparátem a nemohla chodit do schodů, proto byl pro jejich rodinu nabízený byt nevhodný, ale to by se normálně vyřešilo. V médiích to pak bylo podáno tak, že jsou uprchlíci nevděční a o bytech se vyjadřují hanlivě, což bylo překroucené. Od toho dne pak došlo ke zvýšenému hlídání od Policie. Cítili, že jsou zde lidé proti nim. Ta zmanipulovaná reportáž na ně zapůsobila tak, že oni už tu nechtěli být. Měli pocit, že se na ně lidé kvůli tomu dívají skrz prsty.

6.) V čem tedy vidíte hlavní příčiny toho, že se integrace nakonec u části uprchlíků nezdařila?

Uprchlíci podleli dezinformacím, víme o tom, že jim někdo volal poplašné zprávy o tom, že jim hrozí nebezpečí, že po nich Islámský stát stále jde a že je zlikvidují, pokud se neodstěhují. Tohle nám řekla rodina, která odcestovala zpět do Iráku.

Děly se tu různé věci, pro nás z nepochopitelných příčin. Za jednou rodinou například přijel večer pracovník údajně z Ministerstva Vnitra a nabízel jim k podepsání formulář, kde stahují svoji žádost o azyl. V tu chvíli tam nebyl přítomen nikdo od nás, kdo by jim s tím nějak pomohl. Vnímali to, jako nátlak, kterému nemohli čelit.

Dalším z hlavních problémů bylo hromadné ubytování, měli jít rovnou bydlet do bytů, tak jak bylo původně v plánu, přímo k lidem, což by bylo pro ně lepší a schůdnější, myslím, že by to s nimi takhle fungovalo. Byli to milí lidé, nekradli, nebyli agresivní, maximálně slovně mezi sebou občas proběhla nějaká hádka, ale nikdy ne fyzicky ani ve vypjatých situacích, nepoprali se, nic takového. Tím jak tam bydleli všichni na jednom místě, tak mezi nimi pak ale také byla taková ponorková nemoc, byli na tom Okrouhlíku trochu mimo město, i když my jsme byli připravení je kdykoli kamkoli zavést, a pořád je někam vozili, tak to na ně stejně působilo.

7.) Máte nějaké další postřehy, připomínky nebo cokoli co považujete v souvislosti s projektem za důležité?

Je důležité si uvědomit ty širší souvislosti toho, proč oni se chovali tak nespokojeně navenek. Už od doby, kdy vypukla válka v Kuvajtu v roce 1990, to začalo mít na Iránce, kteří byli utlačováni ve své zemi, velký dopad. Irák byl v historii obydlen hlavně křesťany, ale poté začali být utlačováni muslimy, takže se stali menšinou ve své vlastní vlasti. Ze začátku to ještě celkem šlo, ale když přišel Islámský stát, tak jim začali brát domy, museli

se vystěhovat pryč a byli na útěku. Dostali jiné bydlení v Iráku, jen se přestěhovali na jiné místo, takhle dvacet let žili, ztratili veškeré kulturní návyky, Hlavně děti nebyly zvyklé například šetřit – na co šetřit když další den přijde nová pomoc, nevážili si vztahů, protože když se neustále stěhovali, tak neměli s nikým dlouhodobý vztah. Chovali se nespokojeně, protože to byl jejich způsob přežití, byli zvyklí přijít do nového tábora a začít si stěžovat, že je všechno špatně, aby dostali aspoň trochu něco lepšího, byli prostě zvyklí vyřvat si to nejlepší, co šlo. Kulturní šok to tedy přímo nebyl, jednalo se o dlouhodobou kulturní devastaci zapříčiněnou lety stěhování.

Co bylo kulturně nejhorší, bylo třeba to, že neuměli používat toalety, nevěděli, jak se zachází s toaletním papírem, byli zvyklí se umývat, nebo se sprchou aby nevytopili objekt, že se nesmí vyhazovat odpadky do kanálu. Oni si slavili svoje svátky, i když se říkalo, že jim nedovolujeme slavit například velikonoce, tak to nebyla pravda, jen jsme se netrefili do termínu.

8.) Jak proběhl závěr programu a přesídlení jedné z rodin do Německa?

V Jihlavě jsme se starali o tři rodiny a o dvě pak v Brně. Z Jihlavy odešla do Německa pouze jedna rodina, z Brna se pak jedna rodina vrátila zpátky do Iráku. Ty dvě rodiny, co tu zůstaly, se integrovaly, mají práci, žijí spokojeně. Jedna rodina odjela do Těšína, kde byla další část jejich rodiny. Druhá rodina se připojila k projektu v Praze, zde byly další rodiny, které se normálně integrují. O životní situaci těch, kteří se rozhodli vlivem výše zmíněných informací odjet do Německa, již nemáme v současné době mnoho informací. Poslední co vím je, že tam žili pravděpodobně někde na ubytovně.

11.3 Rozhovor č. 3

Respondent – plk. Mgr. Petr Petr – PČR, vedoucí Územního odboru Jihlava

1.) Jaká byla Vaše role při realizaci projektu Nadačního fondu Generace 21 – integrace uprchlíků na Jihlavském Okrouhlíku?

Jednání s představiteli města, dále pak jednání se zástupci neziskových organizací, konkrétně nadačního fondu Generace 21. Dále jsem plánoval opatření k zajištění bezpečnosti, dohlížel na realizaci projektu a v neposlední řadě přímo jednal s uprchlíky.

2.) Jakým způsobem probíhala Vaše spoluúčast popřípadě Vaše pozorování průběhu projektu?

Osobně jsem se účastnil výše uvedených jednání, kdy jsme vedli dialog zejména o tom, kam se uprchlíci umístí. Pro toto byla nakonec jako jediné vhodné řešení zvolena rekreační chata Okrouhlík nedaleko Jihlavy. Dalším úkolem, který jsem zajišťoval, bylo sledování situace v okolí místa ubytování i přímo ve městě Jihlava. V průběhu projektu jsem především vyhodnocoval bezpečnostní situaci z hlediska možných hrozeb a přijímal opatření.

3.) Jaké hlavní klady a zápory vidíte v realizaci projektu?

Mám-li být upřímný, tak na mě celkově projekt příliš kladně nepůsobil. Beru to hlavně z pohledu Policie ČR, kdy to podle mě představovalo zhoršení bezpečnostní situace. Ať už zde existovala nějaká reálná hrozba nebo ne, tak veřejnost to rozhodně jako narušení bezpečnosti vnímala. Hlavní zápor však spatřuji v tom, že uprchlíci opustili ČR s negativními komentáři. Když jsem s nimi přišel do kontaktu, tak byli nespokojení především s ubytováním, vnímali chatu Okrouhlík jako nedůstojnou pro žití. Dále si stěžovali na pracovníky, kteří vedli integrační program, že někdy neprobíhalo vše podle plánu. Přitom jsme se jim snažili vyjednat co nejvíce možností, aby to tu lépe poznali. Doprovázeli jsme je například na různé kulturní akce. Vybavuji si, že jsme s nimi byli na různých sportovních akcích například. Jejich negativní komentáře, které se týkali právě pak chování organizátorů a nás, kteří jsme se účastnili spolupráce, dále toho ubytování a celkového komfortu proto příliš nechápu.

4.) Co bylo podle Vás hlavním důvodem k tomu, že se uprchlíci nakonec rozhodli opustit ČR?

Jak jsem už řekl předtím, celkově působili hodně nespokojeně. Já si osobně myslím, že měli nejspíš v plánu opustit ČR už od začátku, že brali ČR pouze jako tranzitní zemi pro přechod do Německa. Určitě si to myslím o té jedné rodině, která nakonec odešla. U ostatních dvou rodin se zdá, že se nakonec integrace v rámci možností podařila, i když nebyla dokončena tady u nás v Jihlavě.

5.) Co konkrétně by bylo potřeba udělat jiným způsobem, aby projekt vyšel podle plánu, tedy aby byla integrace uprchlíků do společnosti úspěšná?

Jsem přesvědčený, že úspěch integrace závisí především na odhodlání uprchlíků samotných se do společnosti integrovat. Je mi jasné, že je to nelehká věc, muset se naučit

nový jazyk, přijmout naprosto odlišné kulturní prostředí atd.. Myslím si, že taky velký vliv v tomto případě měli média, proto si myslím, že by bylo vhodné, kdyby samotný projekt nebyl tolik medializovaný, aby uprchlíci nebyli neustále pod dohledem, což na ně mělo dost negativní dopad.

6.) Myslíte si, že obecně je možné nebo proveditelné integrovat do české společnosti uprchlíky právě z Iráku/Sýrie? Např. z hlediska kulturních rozdílů, náboženských rozdílů, jazykové bariéry, uplatnění na trhu práce aj.

Myslím si, že to z části možné je, pokud se bavíme v řádu několika set maximálně tisíc. Jak jsem již řekl, záleží podle mě hlavně na zájmu samotných uprchlíků se do společnosti začlenit. Integrovaní program může být sebelepší, ale pokud tam není ta snaha, tak je to zbytečné. Je třeba dobře rozlišovat, o jaké uprchlíky se jedná. Hodnotím kladně to, že v tomto konkrétním příkladě byli vybráni křesťanští uprchlíci, kteří mají alespoň z hlediska náboženského k naší společnosti blíž.

7.) Máte nějaké další postřehy či připomínky k tomuto tématu?

Jsem toho názoru, že akce se dala dopředu lépe připravit. Bylo by vhodné zajistit intenzivnější psychologickou pomoc pro lidi, kteří toho zažili tolik jako tito lidé. Dále si myslím, že by bylo vhodnější, aby takovou akci neměli v režii pouze neziskové organizace, které nemají přece jen tolik možností, ale to už je i politická otázka.

11.4 Rozhovor č. 4

Respondent – Jana Ausfířová – komisař PČR, Územní odbor Jihlava

1.) Jaká byla Vaše role při realizaci projektu Nadačního fondu Generace 21 – integrace uprchlíků na Jihlavském Okrouhlíku?

Mým hlavním úkolem bylo zajistit a koordinovat síli a prostředky PČR během ubytování uprchlíků na rekreační chatě Okrouhlík u Jihlavy.

2.) Jakým způsobem probíhala Vaše spoluúčast popřípadě Vaše pozorování průběhu projektu?

Zúčastnila jsem se jednání mezi PČR a magistrátem města Jihlavy, kdy jsme se snažili zkoordinovat a naplánovat celou akci. Dále jsem byla přítomná u schůzek s

organizátory z nadačního fondu Generace 21 a při realizaci ubytování a dále při celkovém průběhu realizace.

3.) Jaké hlavní klady a zápory vidíte v realizaci projektu?

Kdybych měla nejdříve popsat klady, tak jistě musím ocenit snahu nadačního fondu. Celá ta myšlenka se líbila hned od začátku. Myslím si, že lidé, na které byl projekt cílený, opravdu potřebovali pomoci a byli ve své zemi ohroženi. Pokud bych měla ovšem hodnotit, jaké vyvstaly problémy při samotné integraci, tak tam spatřuji i nějaké zápory. Především bych vypíchla zvyšující se nároky uprchlíků. Ti byli po příjezdu vděční a s ubytováním a nabídnutou pomocí v podobě různých integračních kurzů byli spokojeni. Postupem času si ale začali stěžovat. Najednou měli problém se spoustou věcí. Například s ubytováním, které se jim nejdříve zamlouvalo, pak žádali o jeho změnu, kterou ovšem nebylo v našich silách v takovém časovém horizontu zorganizovat.

4.) Co bylo podle Vás hlavním důvodem k tomu, že se uprchlíci nakonec rozhodli opustit ČR?

Jak jsem již nastínila v předchozí otázce, myslím si, že začali hledat negativa a to na všem, co se dalo. Stěžovali si například na materiální zabezpečení, které se týkalo rozpočtu na jídlo. Měli vyšší očekávání, které jsme jim nebyli schopni naplnit. Doufali, že v Německu se jim dostane lepší péče. Nutno dodat, že tyto problémy iniciovala především jedna rodina, která se následně do Německa vážně přesunula. Ostatní jsme potom převezli do jiných koutů země, tam se integrace nejspíše zdařila, bylo to rozhodně i o jejich přístupu.

5.) Co konkrétně by bylo potřeba udělat jiným způsobem, aby projekt vyšel podle plánu, tedy aby byla integrace uprchlíků do společnosti úspěšná?

Osobně bych preferovala důkladnější výběr uprchlíků. Víím, že hlavní organizátoři se opravdu snažili vybírat, ale je to dost složitý proces. Hlavní je vybrat lidi, kteří budou mít o samotnou integraci zájem a budou se na integračním programu chtít aktivně podílet a budou připraveni na to, že to nebude úplně jednoduchý proces, že budou muset začít úplně od začátku v cizí zemi.

6.) Myslíte si, že obecně je možné nebo proveditelné integrovat do české společnosti uprchlíky právě z Iráku/Sýrie? Např. z hlediska kulturních rozdílů, náboženských rozdílů, jazykové bariéry, uplatnění na trhu práce aj.

Obecně to možné je, preferovala bych ale, aby skupinky uprchlíků byli opravdu malé a aby byli více vtaženi do děje. Tím mám na mysli například to, aby byli přímo ubytováni u dobrovolnických rodin, kde by byli v přímém kontaktu s normálním životem, což by jim mohlo pomoci se rychleji adaptovat do společnosti.

11.5 Rozhovor č. 5

Respondent – Pavel Krčál – zástupce vedoucího oddělení obecné kriminality PČR

1.) Jaká byla Vaše role při realizaci projektu Nadačního fondu Generace 21 – integrace uprchlíků na Jihlavském Okrouhlíku?

Oficiálně jsem žádnou roli neměl, ale byl jsem přítomný při projektu jakožto pomocná síla během různých přesunů uprchlíků a opatření.

2.) Jakým způsobem probíhala Vaše spoluúčast popřípadě Vaše pozorování průběhu projektu?

Oddělení obecné kriminality provádělo skrytý dohled nad bezpečností uprchlíků, takže jsem se společně s kolegy často pohyboval poblíž a mohl jsem tak pozorovat veškeré dění kolem nich.

3.) Jaké hlavní klady a zápory vidíte v realizaci projektu?

Myslím si, že bylo dobré, že zdejší obyvatelstvo získalo osobní zkušenost s pobytem uprchlíků u nás. Většina lidí má veškeré informace, které se týkají imigrace, uprchlíků, azylu a všech těchto věcí zprostředkovány pouze z televize a internetu. Tyto informace mohou dost zkreslovat, osobní zkušenost může pomoci lidem vyvrátit spoustu předsudků. Kdybych měl vypíchnout nějaký zápor, tak já osobně pociťuji po neúspěšné integraci části uprchlíků jakési zneužití ČR. Přece jen jsme vynaložili dost úsilí, které nakonec přišlo vniveč.

4.) Co bylo podle Vás hlavním důvodem k tomu, že se uprchlíci nakonec rozhodli opustit ČR?

Já jsem toho názoru, že minimálně část z nich chtěla ČR pouze zneužít jako tranzitní zemi. Nemůžu říct, že to byli všichni, ale z určité části jsem takový pocit měl, už kvůli tomu chování, kdy si hledali jen samá negativa.

5.) Co konkrétně by bylo potřeba udělat jiným způsobem, aby projekt vyšel podle plánu, tedy aby byla integrace uprchlíků do společnosti úspěšná?

Nejsem si vědom žádných výrazných pochybení. Všichni, co jsme se kolem nich pohybovali, jsme se jim snažili vyjít vstříc. Možná by bylo vhodné zvolit jinou formu ubytování, dřevěná chata pro ně, z toho co jsem pozoroval, byla něco, co považovali nějakým způsobem za nedůstojné.

6.) Myslíte si, že obecně je možné nebo proveditelné integrovat do české společnosti uprchlíky právě z Iráku/Sýrie? Např. z hlediska kulturních rozdílů, náboženských rozdílů, jazykové bariéry, uplatnění na trhu práce aj.

Dle mého laického názoru pouze po této zkušenosti si myslím, že by to bylo hodně dlouhodobě náročné, dá se říct, že až na nějaké výjimky asi neproveditelné.

7.) Máte nějaké další postřehy či připomínky k tomuto tématu?

Nemám.

11.6 Příloha č. 6

Polostrukturovaný rozhovor pro příslušníky Policie ČR a osoby, které na projektu spolupracovali:

- 1.) Uveďte prosím vaše jméno, příjmení, zaměstnání (funkce, náplň práce)
- 2.) Jaká byla Vaše role při realizaci projektu Nadačního fondu Generace 21 – integrace uprchlíků na Jihlavském Okrouhlíku?
- 3.) Jakým způsobem probíhala Vaše spoluúčast popřípadě Vaše pozorování průběhu projektu?
- 4.) Jaké hlavní klady a zápory vidíte v realizaci projektu?
- 5.) Co bylo podle Vás hlavním důvodem k tomu, že se uprchlíci nakonec rozhodli opustit ČR?
- 6.) Co konkrétně by bylo potřeba udělat jiným způsobem, aby projekt vyšel podle plánu, tedy aby byla integrace uprchlíků do společnosti úspěšná?
- 7.) Myslíte si, že obecně je možné nebo proveditelné integrovat do české společnosti uprchlíky právě z Iráku/Sýrie? Např. z hlediska kulturních rozdílů, náboženských rozdílů, jazykové bariéry, uplatnění na trhu práce aj.
- 8.) Máte nějaké další postřehy či připomínky k tomuto tématu?

11.7 Příloha č. 7

Polostrukturovaný rozhovor pro organizátory projektu:

- 1.) Jak probíhaly první dny po příjezdu uprchlíků na Okrouhlík?
- 2.) Co jim tedy například konkrétně vadilo? Jaké nastaly poté problémy?
- 3.) Jaké aktivity a pomoc při integraci jste uprchlíkům nabídli? Jaký byl jejich program?
- 4.) V čem tedy vidíte hlavní příčiny toho, že se integrace nakonec u části uprchlíků nezdařila?
- 5.) Je něco, co zpětně hodnotíte jako nepovedené, nebo byste to po této zkušenosti udělali jinak?
- 6.) V čem vidíte hlavní nedostatek ze strany českého integračního postupu?
- 7.) Spolupracovali jste při plánování a průběhu projektu s Policií ČR? Popřípadě jaký byl průběh jednání a jak moc se angažovala?
- 8.) Jak vnímáte vliv médií na projekt?

